

Instytut Wymiaru Sprawiedliwości

Bitcoin jako przedmiot zabezpieczenia w postępowaniu karnym

Damian Skowron

Prawo karne i kryminologia
Warszawa 2018

Spis treści

I. Wstęp	5
II. Definicja waluty cyfrowej	7
III. Definicja bitcoina	9
1. Status bitcoina w prawie cywilnym	9
2. Status bitcoina w prawie karnym	11
IV. Historia i zasady działania bitcoina	13
V. Charakter techniczny bitcoina	15
VI. Zabezpieczenie bitcoina w postępowaniu karnym	17
VII. Status prawny bitcoina we Włoszech	21
VIII. Status prawny bitcoina w Niemczech	25
IX. Status prawny bitcoina w Chinach	31
X. Status prawny bitcoina w Holandii	37
XI. Status prawny bitcoina w Bułgarii	43
XII. Status bitcoina w Stanach Zjednoczonych	45

I. Wstęp

Cyberprzestrzeń rozwija się w XXI wieku bardzo dynamicznie. Stały rozwój sieci internetowej powoduje, że ponad 80% polskiego społeczeństwa ma do niej dostęp w gospodarstwach domowych i aż 95% w przedsiębiorstwach.

Wraz z bardzo szybkim rozwojem technologii, rozwijają się zagrożenia towarzyszące wykorzystywaniu internetu, które cały czas ewoluują. Pojawienie się nowej waluty cyfrowej, opartej na kryptologii – bitcoina¹, dającej możliwość opłaty za usługę lub towar, bez organu nadrzędnego kontrolującego jej rozwój, z pewnością wpisuje się w dynamicznie zmieniającą się rzeczywistość. Z jednej strony nic nie stoi na przeszkodzie, aby rynek bankowości elektronicznej nadal prężnie się rozwijał, z drugiej jednak stanowi on pole do wielu nadużyć z uwagi m.in. na anonimowość posiadacza bitcoina. Faktem jest, że żadne państwo dotychczas nie zakazało wprost stosowania bitcoina, jednak wiele z nich próbuje reglamentować jego wykorzystanie, tak by nie stał się środkiem odgrywającym największą rolę przy przestępstwach takich, jak chociażby kradzież dostępu do zasobów internetowych, opłata haraczy, finansowanie narkotyków czy pranie brudnych pieniędzy. Bardzo intensywnie ograniczono możliwość posługiwania się bitcoinem np. w Chinach, gdzie instytucje finansowe mają określony szereg zakazów w posługiwaniu się bitcoinem². O ile osoby prywatne nadal mogą z niego skorzystać, to każda strona internetowa umożliwiająca zakup bitcoina jest uwidoczniona w specjalnym rejestrze, a użytkownicy są ostrzegani przed negatywnymi konsekwencjami jego używania. Nie można wszystkich kryptowalut uznać za źródła przestępczości, ale należy mieć na uwadze, że niejednokrotnie stają się narzędziami w rękach przestępców. Z jednej strony przeszkodą w zwalczaniu przestępczości kryptowalutowej jest wysoki poziom anonimowości użytkowników, z drugiej zaś ograniczone możliwości techniczne organów ścigania. Brak rozwiązań polskiego prawodawstwa dodatkowo przyczynia się do wzrostu liczby przestępstw zarówno popełnianych za pomocą internetu, jak i tych z udziałem walut cyfrowych, w tym bitcoina.

¹ Bitcoin jako system na potrzeby niniejszej pracy będzie pisany wielką literą, natomiast bitcoin jako waluta będzie pisany małą literą.

² *Regulation of Bitcoin in Selected Jurisdictions*, The Library of Congress, <http://www.loc.gov/law/help/bitcoin-survey/> (dostęp: dnia 5.12.2018 r.).

II. Definicja waluty cyfrowej

Termin „waluta cyfrowa” trafił do polskiego porządku prawnego dość niedawno, dzięki ustawie z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu³, która w znacznej części zaczęła obowiązywać od dnia 13 lipca 2018 r. W myśl art. 2 ust 2 pkt 26 przez walutę cyfrową rozumie się cyfrowe odwzorowanie wartości, które nie jest:

- a) prawnym środkiem płatniczym emitowanym przez NBP, zagraniczne banki centralne lub inne organy administracji publicznej,
- b) międzynarodową jednostką rozrachunkową ustanawianą przez organizację międzynarodową i akceptowaną przez poszczególne kraje należące do tej organizacji lub z nią współpracujące,
- c) pieniądzem elektronicznym w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych,
- d) instrumentem finansowym w rozumieniu ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi,
- e) wekslem lub czekiem

– oraz jest wymienialne w obrocie gospodarczym na prawne środki płatnicze i akceptowane jako środek wymiany, a także może być elektronicznie przechowywane lub przeniesione albo może być przedmiotem handlu elektronicznego.

Z całą stanowczością należy stwierdzić, że bardzo późno polski system prawny doczekał się definicji legalnej waluty cyfrowej. Pomimo, że literatura prawnicza dostarczała prób usystematyzowania tej definicji, to jednak nie zawsze trafnie oddawała sens faktycznego zakresu pojęciowego wirtualnej waluty. Nie sposób się zgodzić z tym, że definicja waluty cyfrowej została sformułowana, a funkcjonujące dotychczas definicje straciły na aktualności. Pomimo nadal niedokładnego określenia definicji waluty cyfrowej, nadano jednak kierunek w sposobie jej postrzegania, który będzie zdecydowanie różny w zależności od płaszczyzny prawa.

³ Dz.U. poz. 723 ze zm.

III. Definicja bitcoina

Rosnąca popularność walut cyfrowych, a wśród nich tej najpopularniejszej, czyli bitcoina, stanowi źródło wielu pytań natury prawnej, najczęściej z punktu widzenia prawa cywilnego, podatkowego i coraz częściej karnego. Dlatego należy rozpocząć od próby usystematyzowania zarówno jego definicji, jak również statusu, jaki przyjmuje on nie tylko w obrocie ekonomicznym, ale przede wszystkim prawnym. K. Zacharzewski podjął próbę definiowania bitcoina m.in. w prawie cywilnym, rodzinnym, spadkowym, administracyjnym, handlowym, ale także karnym.

1. Status bitcoina w prawie cywilnym

Pojęcie elektronicznych środków płatniczych bez emitenta nadal nie ma definicji legalnej. O charakterze prawnym tych środków płatniczych decydują trzy elementy, rozpatrywane w ścisłym ze sobą związku:

1. pojęcie środków płatniczych,
2. postać elektroniczna,
3. brak emitenta⁴.

Analizując art. 2 ustawy o obrocie instrumentami finansowymi⁵, który enumeratywnie wskazuje instrumenty finansowe, nie ulega wątpliwości, że bitcoin nie mieści się w żadnej kategorii. Warto jednak przytoczyć stanowisko Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w sprawie zwolnienia bitcoina z podatku VAT (która toczyła się z wniosku szwedzkiej administracji podatkowej). Zdaniem komisji prawa podatkowego wirtualna waluta „bitcoin” jest środkiem płatniczym używanym w sposób odpowiadający prawnym środkom płatniczym. W tym samym wyroku Trybunał Sprawiedliwości doszedł do wniosku, że bitcoin może być środkiem płatniczym pomiędzy przedsiębiorcami, jeśli obie strony go akceptują⁶.

⁴ S. Bala, T. Kopyściański, W. Srokosz, *Kryptowaluty jako elektroniczne instrumenty płatnicze bez emitenta. Aspekty informatyczne, ekonomiczne i prawne*, Wrocław 2016, s. 107.

⁵ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 2286 ze zm.).

⁶ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie C-264/14 Skatteverket przeciwko David Hedqvist, EU:C:2015:718.

K. Zacharzewski ocenia, że na gruncie prawa cywilnego bitcoin to pod względem konstrukcji prawnej przykład środka symbolizującego prawo podmiotowe, jako najszerszej kategorii obejmującej swoim zakresem m.in. legalny pieniądz, znaki legitymacyjne stwierdzające obowiązek świadczenia (art. 92115 k.c.), znaki legitymacyjne prawa publicznego (urzędowe), papiery wartościowe (9216 k.c.) oraz zdematerializowane instrumenty finansowe (art. 5 ustawy o obrocie instrumentami finansowymi)⁷.

Natomiast procedura cywilna wypracowała możliwość wykorzystania bitcoina, przypisując procesom tworzenia łańcucha bloków⁸ formę dokumentu. O ile trudno traktować cały element łańcucha jako dokument, o tyle samą transakcję posiadającą elementy treściowe, ujawniające wolę osoby jej dokonującej, należy uznać za dokument. Jest to dokument w postaci elektronicznej, zapisany na wszystkich węzłach danego łańcucha bloków, który pomimo że nie posiada wersji oryginalnej, to ze względu na zabezpieczenia kryptograficzne opiera się podrobieniu z prawdopodobieństwem graniczącym z pewnością⁹. Zgodnie z przepisem art. 2431 k.p.c.¹⁰ przedmiotem dowodu z dokumentu może być jedynie dokument zawierający tekst umożliwiający ustalenie jego wystawcy. W przypadku transakcji na łańcuchu bloków możliwe jest ustalenie adresu portfela, z którego dokonano transakcji¹¹.

Zdaniem Ministra Finansów bitcoin pełni funkcje elektronicznej waluty, a system płatności bitcoin umożliwia wysyłanie i odbieranie jednostek tejże waluty. Jednostka waluty i system płatności występują pod jedną nazwą: bitcoin, który jako system wirtualnej waluty nie posiada uregulowania w przepisach prawa. Waluta ta nie ma centralnego organu ani jakiegokolwiek instytucji sprawującej nad nią nadzór. Bitcoina na gruncie polskiego prawa nie można traktować na równi z prawnym środkiem płatniczym, gdyż nie funkcjonuje on jako instrument rynku pieniężnego w rozumieniu odrębnych przepisów. Bitcoin nie jest też walutą uznawaną jako prawny środek płatniczy. Nie jest stosowany w rozliczeniach międzynarodowych w sensie prawnym, ponieważ nie posługują się nim instytucje publiczne, nie funkcjonuje jako instrument rynku pieniężnego¹².

⁷ K. Zacharzewski, *Bitcoin jako przedmiot stosunków prawa prywatnego*, Monitor Prawniczy 2014, nr 21, s. 1133.

⁸ Łańcuchy bloków (ang. *blockchains*) są formą rejestrowania wykazów transakcji.

⁹ A. Saifedean, *Blockchain*, SSRN (Social Science Research Network), *Technology: What is it Good for?* (8.08.2016), s. 5, <https://ssrn.com/abstract=2832751> (dostęp: dnia 28.11.2018 r.).

¹⁰ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1360 ze zm.), dalej: „k.p.c.”.

¹¹ T. Gardocka, D. Jagiełło, *Dowody w postępowaniach sądowych*, Warszawa 2018, (Legalis, dostęp: dnia 3.12.2018 r.).

¹² Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 6 marca 2018 r., II FSK 488/16 (Legalis nr 1726790).

2. Status bitcoina w prawie karnym

K. Zacharzewski uznał ponad wszelką wątpliwość, że czyny bezprawne w wymiarze prawnokarnym, które odnoszą się do bitcoina, mieszczą się w grupie przestępstw przeciwko mieniu¹³.

Autor wskazuje szereg przepisów, które można zastosować na gruncie prawa karnego materialnego do funkcjonowania bitcoina:

- art. 278 § 2 Kodeksu karnego¹⁴ – kradzież (przy założeniu, że bitcoina można uznać za program komputerowy),
- art. 282 k.k. – wymuszenie rozbójnicze (z uwagi na nawiązanie do rozporządzenia mieniem),
- art. 284 § 1 k.k. – przywłaszczenie (zakładając, że bitcoin jest prawem majątkowym),
- art. 287 k.k. (z uwagi na przestępstwa tzw. cybernetyczne),
- art. 291–293 k.k. (jako akty paserstwa)¹⁵.

Wszystkie wymienione powyżej przypadki, które wskazał K. Zacharzewski, dotyczą w głównej mierze wykorzystania bitcoina przez osoby nieuprawnione. Katalog ten nie jest zamknięty i pełny. W miarę dalszego rozwoju bitcoina, zwiększy się możliwości jego nieuprawnionego wykorzystywania. Z uwagi na ciężar gatunkowy przestępstwa penalizowanego w art. 310 k.k. (fałszowanie pieniędzy), nie ulega wątpliwości, że również w tym aspekcie bitcoin może mieć zastosowanie na gruncie Kodeksu karnego. Zgodnie z art. 310 § 1 k.k. „[k]to podrabia albo przerabia polski albo obcy pieniądz, polski albo obcy znak pieniężny, który został ustalony jako prawny środek płatniczy, jednak nie został jeszcze wprowadzony do obiegu, inny środek płatniczy albo dokument uprawniający do otrzymania sumy pieniężnej albo zawierający obowiązek wypłaty kapitału, odsetek, udziału w zyskach albo stwierdzenie uczestnictwa w spółce lub z pieniędzy, innego środka płatniczego albo z takiego dokumentu usuwa oznakę umorzenia, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5 albo karze 25 lat pozbawienia wolności”. Na kanwie tego artykułu należy zadać pytanie, czy bitcoin czy też inne kryptowaluty są „polskim pieniądzem”, „obcym pieniądzem”, „prawnym środkiem płatniczym”, „innym środkiem płatniczym”, czy „dokumentem uprawniającym do otrzymania sumy pieniężnej”. Ł. Pasternak stoi na stanowisku, że bitcoin nie jest pieniądzem w rozumieniu art. 310 § 1 k.k., ponieważ nie posiada on waloru prawnego środka płatniczego w rozumieniu ustawy o Narodowym Banku Polskim¹⁶, nie jest on pieniądzem obcym w rozumieniu prawa dewizowego, jak również nie jest pieniądzem elektronicznym, albowiem

¹³ K. Zacharzewski, *Praktyczne znaczenie bitcoina na wybranych obszarach prawa prywatnego*, Monitor Prawniczy 2015, nr 4, s. 195.

¹⁴ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1600 ze zm.), dalej: „k.k.”.

¹⁵ K. Zacharzewski, *Praktyczne znaczenie bitcoina...*, s. 195.

¹⁶ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1373 ze zm.).

cech takiego pieniądza nie posiada¹⁷. O ile można zgodzić się z autorem co do niemożliwości definiowania bitcoina jako pieniądza, o tyle niekoniecznie uznać można, że kategorycznie nie posiada lub w niedalekiej przyszłości nie będzie posiadał waloru cechującego „inny środek płatniczy”. M. Michna zgadza się z twierdzeniem, że bitcoin pełni funkcję płatniczą, ale trudno kwalifikować go jako papier wartościowy czy dokument¹⁸. Z pewnością powinien to być kierunek do zmian dla ustawodawcy, i to w trybie pilnym. Pojęcia używane przez Kodeks karny w tej chwili nie dają bowiem jednoznacznej odpowiedzi na pytanie, czy bitcoiny są środkami płatniczymi w rozumieniu kodeksu karnego, a wykładnia pojęcia środka płatniczego stwarza ryzyko odmiennej interpretacji w poszczególnych stanach faktycznych, co jest niedopuszczalne na gruncie przepisów prawa karnego¹⁹.

Kolejnym obszarem, na którym dopatrzeć się można prawnokarnej ochrony bitcoinów, jest art. 269b k.k., który mówi o bezprawnym wykorzystaniu programów i danych. Zgodnie z powyżej wskazanym przepisem „[k]to wytwarza, pozyskuje, zbywa lub udostępnia innym osobom urządzenia lub programy komputerowe przystosowane do popełnienia przestępstwa określonego w art. 165 § 1 pkt 4, art. 267 § 3, art. 268a § 1 albo § 2 w związku z § 1, art. 269 § 1 lub 2 albo art. 269a, a także hasła komputerowe, kody dostępu lub inne dane umożliwiające nieuprawniony dostęp do informacji przechowywanych w systemie informatycznym, systemie teleinformatycznym lub sieci teleinformatycznej, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5”. Zachowaniem karalnym występującym w omawianym przepisie jest nieuprawnione pozyskanie dostępu do klucza/hasła, który umożliwia wejście w posiadanie bitcoina.

Kryptowaluty są w praktyce intensywnie wykorzystywane do prania pieniędzy, z uwagi na to że zapewniają znaczną anonimowość, szczególnie gdy są używane wraz z systemem TOR²⁰, mają globalny zasięg, są łatwe w przechowywaniu, a jednocześnie osoby nieuprawnione (wraz z organami ścigania) mają utrudniony dostęp ze względu na możliwość stosowania wyszukanych metod szyfrowania tzw. portfeli²¹.

¹⁷ Ł. Pasternak, *Kryptowaluta i pieniądz wirtualny jako przedmiot przestępstwa z art. 310 § 1 k.k.*, Prawo i Prokuratura z 2017, nr 4, s. 92.

¹⁸ M. Michna, *Btcoin jako przedmiot stosunków cywilnoprawnych*, Warszawa 2018, s. 17.

¹⁹ *Ibidem...*, s. 93.

²⁰ TOR to otwarta sieć komputerowa, która pomaga chronić się przed analizą ruchu sieciowego i w konsekwencji zapewnia użytkownikom prawie anonimowy dostęp do zasobów internetu.

²¹ S. Bala, T. Kopyściański, W. Srokosz, *Kryptowaluty jako elektroniczne instrumenty płatnicze...*, s. 141.

IV. Historia i zasady działania bitcoina

Należy pamiętać, że Bitcoin nie był pierwszym wirtualnym pieniądzem. Koncepcja bitcoina nie powstałaby, gdyby nie dorobek kryptologa Davida Chauma, który już w 1982 r. opublikował pracę *Blind signatures for untraceable payments*. Ten twórca idei kryptowalut położył nacisk na konieczność anonimizacji danych kontrahentów. Płatnik pozostawałby nieznany, zaś osoba przyjmująca płatność mogłaby być zidentyfikowana, gdyby zachodziła taka konieczność. Kluczową wadą przedstawionego rozwiązania była możliwość dwukrotnego wykorzystania tych samych środków pieniężnych w dwóch niezwiązanych ze sobą transakcjach²².

Bitcoin jest dość młodym narzędziem płatniczym. Po raz pierwszy można było usłyszeć o nim w 2008 r., kiedy to na stronie internetowej *metzdowd.com* pojawił się pierwszy, dziewięciostronicowy dokument opisujący bitcoina²³. Autorem tej analizy był Satoshi Nakamoto. Nie wiadomo jednak, kto tak naprawdę kryje się po tym pseudonimem. Spekuluje się, że może to być nawet pewna grupa osób. Dotychczas przeprowadzono kilkanaście prób zdemaskowania twórcy systemu Bitcoin. Niestety pomimo wytypowaniu kilku autorów systemu, nikt nie przyznał się do autorstwa zarówno dokumentu opublikowanego na stronie *metzdowd.com*, jak i systemu Bitcoin. A ci, którzy sami przyznali się do jego autorstwa, po weryfikacji ich twierdzeń przez odpowiednie służby, okazali się kłamcami.

Za początek funkcjonowania systemu Bitcoin na rynku można uznać 3 stycznia 2009 r., kiedy to został po raz pierwszy uruchomiony. Informacja ta w pierwszej kolejności trafiła do subskrybentów portalu *metzdowd.com*. I to właśnie oni mogli jako pierwsi testować darmowe oprogramowanie do systemu Bitcoin.

W pierwszej fazie swojego istnienia wcale nie on budził zainteresowania. Uznawano go za technologiczną ciekawostkę. Zadawano sobie pytanie, jaki sens miałoby mieć uruchomienie waluty w formie cyfrowej, skoro istnieją waluty, z których korzysta się obecnie.

Niedługo później bitcoin zadebiutował na portalu MtGox, osiągając cenę 0,063 USD/BTC. W kwietniu 2011 r. cena bitcoina wynosiła przeważnie około 1 USD/BTC. Ewenementem był nagły wzrost ceny bitcoina, który 8 czerwca 2011 r. osiągnął cenę 31,91 USD/BTC. Później

²² P. Franco, *Understanding Bitcoin: Cryptography, Engineering and Economics*, Wiley, 2015, s. 161.

²³ S. Nakamoto, *Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System*, <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf> (dostęp: 26.05.2018 r.).

nastąpił znaczny spadek wartości bitcoina aż do 2012 r. W całym 2012 r. cena bitcoina systematycznie rosła. W tym czasie opublikowano setki tekstów, w których ich autorzy podają, jak dużo zarobili na bitcoinie. Przykładowo, jeden z nich wskazuje, że za 1 000 zł zainwestowane w bitcoina w styczniu 2013 r. można było uzyskać w grudniu 2013 r. około 85 000 zł. Analizując kurs bitcoina, trzeba przyznać, że wzrosty potrafią być zaskakujące, ale i spadki potrafią być spektakularne.

Są trzy sposoby, aby wejść w posiadanie bitcoina: zakup przez portal internetowy, zakup od innej osoby oraz samodzielne jego wykopanie²⁴. Wyjątkowy charakter bitcoina upatrywany jest w kilku aspektach. Po pierwsze, nie podlega władzy centralnej, a więc organy ścigania mają utrudnioną możliwość jego kontroli. Po drugie, można nim wykonywać nieograniczoną liczbę anonimowych transakcji. Po trzecie, jest niepodatny na inflację. Zalet jest o wiele więcej, i są one różne w zależności od wykorzystania bitcoina jako środka płatniczego.

²⁴ Na temat kopania zobacz np. Comparic.pl, <https://comparic.pl/wykopywanie-bitcoin/>, (dostęp: dnia 10.12.2018 r.) i następny rozdział.

V. Charakter techniczny bitcoina

Bitcoin to wiodąca i najdłużej funkcjonująca na rynku kryptowaluta. Choć wydawać by się mogło, że jest rozwiązaniem całkowicie nowym, to jednak zarówno w ujęciu koncepcyjnym, jak i technologicznym bitcoin w pewnym stopniu bazuje na wprowadzonych wcześniej rozwiązaniach²⁵. Działa w zdecentralizowanej bazie danych rozproszonej w sieci P2P (ang. *peer-to-peer*), gdzie każda podłączona jednostka ma takie same uprawnienia. Nie istnieje centralny emitent odpowiedzialny za całość działania systemu. Jednak cały łańcuch jest jawny i dostępny publicznie. Obecnie najpopularniejszą implementacją modelu P2P są programy do wymiany plików w internecie, np. BitTorrent, w którym każdy komputer odgrywa rolę serwera, przyjmując połączenia od innych użytkowników sieci, wysyłając pliki i (lub) pobierając je bezpośrednio z innych komputerów działających w tej samej sieci P2P²⁶.

Bitcoiny są generowane w długotrwałym procesie kopania (ang. *mining*), co polega na konkurencji w wyszukiwaniu rozwiązania problemu matematycznego związanego z przetwarzaniem transakcji z użyciem bitcoinów²⁷. Wszystkie transakcje, jakie są dokonywane, zapisywane są w blokach, które zgrupowane są w łańcuchach (ang. *blockchain*). Powstawanie nowego bloku odbywa się na podstawie poprzednio utworzonego bloku, z kolei ten nowy blok zostaje umiejscowiony na końcu łańcucha. Co za tym idzie, próba zmiany zawartości bloku czy usunięcie z historii operacji są praktycznie niemożliwe.

Klucz publiczny, inaczej nazywany „kluczem weryfikacyjnym”, może być odczytany przez człowieka, jednak nie nosi w swojej nazwie żadnej istotnej informacji, np. kto bitcoina wygenerował lub tym bardziej kto jest jego właścicielem. Ma postać jawnego klucza, składającego się najczęściej z 33 lub 34 znaków. Możliwy zakres znaków dla bitcoina wynosi od 27 do 34. Każdy klucz musi zaczynać się od cyfr 1, 3 lub 5. Wynika to ze sposobu kodowania bitcoina algorytmem Base58Check, który cyfrze 1 przypisuje klucz publiczny, cyfrze 3 skrypt hashujący, a cyfrze 5 klucz publiczny²⁸. W celu uniknięcia ewentualnej pomyłki z kodu eliminowane są znaki do siebie podobne. W kodzie nie pojawia się więc duża litera „I” (jak Irena) i mała „l” (jak lato) oraz cyfra „o” z dużą literą O (jak Ola). Ewentualna strata klucza,

²⁵ A. I. Pitorowska, *Bitcoin. Płatnicze i inwestycyjne zastosowanie kryptowalut*, Warszawa 2018 r., s. 28.

²⁶ D. Homa, *Sekrety Bitcoina i innych kryptowalut. Jak zmienić wirtualne pieniądze w zyski*, Gliwice 2015, s. 29.

²⁷ A. M. Antonopoulos, *Bitcoin dla zaawansowanych. Programowanie z użyciem otwartego łańcucha bloków*, Gliwice 2018, s. 31.

²⁸ K. Kopańko, M. Kozłowski, *Bitcoin. Złoto XXI wieku*, Gliwice 2014, s. 52.

przez np. wykradzenie lub omyłkowe usunięcie pliku, zawierającego klucz, powoduje utratę środków. Przykładowy adres bitcoina może wyglądać tak:

1Ta4Fuep9PMzwg5KxB2WcBKTega9DMJcHt

Autor systemu ograniczył możliwość generowania bitcoinów do 21 milionów²⁹. Szybkość emisji bitcoinów stale spada, bitcoin jest więc walutą deflacyjną. Zaś ograniczenie całej puli bitcoinów uniemożliwia ich inflację.

Każdy bitcoin podzielny jest do 8 miejsc po przecinku:

- 1BTC = 1 bitcoin
- 0,01 = 1 cBTC = 1 bitcent
- 0,001 = 1 mBTC = 1 milibitcoin (milibit)
- 0,000 001 = 1 μ BTC = 1 microbitcoin (microbit)
- 0,000 000 01 BTC = 1 satoshi (najmniejsza jednostka)

²⁹ Obecnie szacuje się, że wykopano już 85% bitcoinów i nie da się przewidzieć, kiedy limit 21 milionów bitcoinów zostanie osiągnięty. Im więcej bitcoinów zostało wykopanych, tym trudniej wydobywa się kolejne.

VI. Zabezpieczenie bitcoina w postępowaniu karnym

Zgodnie z art. 291 § 1 Kodeksu postępowania karnego³⁰ „[w] razie zarzucenia oskarżonemu popełnienia przestępstwa, za które lub w związku z którym można orzec:

1. grzywnę,
2. świadczenie pieniężne,
3. przepadek,
4. środek kompensacyjny,
5. zwrot pokrzywdzonemu lub innemu uprawnionemu podmiotowi korzyści majątkowej, jaką sprawca osiągnął z popełnionego przestępstwa, albo jej równowartości

– może z urzędu nastąpić zabezpieczenie wykonania tego orzeczenia na mieniu oskarżonego lub na mieniu, o którym mowa w art. 45 § 2 k.k., jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że bez takiego zabezpieczenia wykonanie orzeczenia będzie niemożliwe albo znacznie utrudnione”.

W myśl art. 291 k.p.k. § 3 zabezpieczenie wykonania orzeczenia o kosztach sądowych może nastąpić z urzędu na mieniu oskarżonego, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że bez takiego zabezpieczenia wykonanie orzeczenia w tym zakresie będzie niemożliwe albo znacznie utrudnione.

Dwie powyżej wskazane możliwości zabezpieczenia majątkowego nie świadczą *expressis verbis*, że można dokonać zabezpieczenia majątkowego na kryptowalutach. Biorąc jednak pod uwagę okoliczności wskazane w art. 291, takie jak „uzasadniona obawa, że wykonanie orzeczenia może być niemożliwe lub znaczenie utrudnione”, to domniemywać można, że z uwagi na specyfikę obrotu kryptowalutami właśnie takiego zabezpieczenia w postępowaniu karnym można dokonać. Zawsze istnieje obawa, że oskarżony, posiadając aktywa ulokowane w bitcoinach, może z łatwością je sprzedać, podarować osobie trzeciej lub ukryć przed organami ścigania.

Dużą trudnością procesową może okazać się pozyskanie wiedzy, że dana osoba bitcoiny posiada. Ogólne zasady bezpieczeństwa sugerują, aby każdy posiadacz bitcoina dysponował kopią zapasową swojego portfela. Jak już wspomniano wcześniej, w przypadku nawet omyłkowej utraty klucza, istnieje ryzyko utracenia dostępu, a więc całego zasobu. Archiwizacji

³⁰ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1987 ze zm.), dalej „k.p.k.”.

można dokonywać poprzez tworzenie kopii zapasowej na dysku komputera lub w chmurze, przetrzymywanie treści e-maili lub wydrukowanie. Sprawdzenie czynności dokonywanych przez podejrzanego nie powinno nastręczyć większych problemów sprawnemu informatykowi.

Takie działanie wpisuje się w cel art. 236a k.p.k., który dopuszcza możliwość zatrzymania lub przeszukania rzeczy, w odniesieniu do dysponenta i użytkownika urządzenia zawierającego dane informatyczne lub systemu informatycznego, w zakresie danych przechowywanych w tym urządzeniu lub systemie albo na nośniku znajdującym się w jego dyspozycji lub użytkowaniu, w tym korespondencji przesyłanej pocztą elektroniczną.

Możliwe jest również zwrócenie się do podmiotów prowadzących kantory z kryptowalutą (np. bitcoin) w celu uzyskania danych konta użytkownika, czy numerów IP, z których łączył się on z serwisem internetowego kantoru³¹. Z doświadczeń autora wynika, iż informacje w tym zakresie są zazwyczaj udzielane szybko i mogą stanowić cenny dowód w sprawie.

Na podstawie art. 218 § 1 k.p.k. „[u]rzędy, instytucje i inne podmioty (...), zobowiązane są wydać sądowi lub prokuratorowi, na żądanie zawarte w postanowieniu, dane o których mowa w art. 180c i 180d ustawy z dnia 16 lipca 2004 r. – Prawo telekomunikacyjne (Dz. U. z 2017 r. poz. 1907, z późn. zm.), jeżeli mają znaczenie dla toczącego się postępowania”.

Gdyby jednak w praktyce udało się dojść do ustalenia, że dany klucz został przekazany osobie trzeciej, wówczas należałoby tę osobę ustalić oraz wezwać do wydania klucza. Wówczas należy klucz możliwie szybko zabezpieczyć, ograniczając tym samym dostęp do niego podmiotom trzecim. Samo wydanie klucza i dostępu nie wystarczy, aby nie wpadł on w niepowołane ręce lub wrócił do podejrzanego, gdyż ten dane identyfikacyjne można znać.

Najtrudniejszą kwestią wydaje się być techniczna możliwość zabezpieczenia bitcoina. Nie dość, że organ procesowy musi być wyposażony w wiedzę, że oskarżony taki zasób posiada, to jeszcze musi odpowiednio szybko zabezpieczyć cyfrowy klucz, tak aby nie dostał się on w niepowołane ręce. Wiele przykładów z literatury świadczy o tym, że bitcoiny są nielegalnie przejmowane, a więc organ procesowy powinien zminimalizować ryzyko ewentualnego ich utracenia. Obok poprawnego zabezpieczenia bitcoina, istnieć musi możliwość jego zwrotu. W myśl art. 291 § 4 k.p.k. „[z]abezpieczenie majątkowe należy niezwłocznie uchylić w całości lub w części, jeżeli ustaną przyczyny, wskutek których zostało ono zastosowane w określonym rozmiarze, lub powstaną przyczyny uzasadniające jego uchylenie choćby w części”.

Zgodnie z art. 293 § 2 k.p.k. „w postanowieniu (o zabezpieczeniu majątkowym – D.S.) określa się kwotowo zakres i sposób zabezpieczenia, uwzględniając rozmiar możliwej do orzeczenia w okolicznościach danej sprawy grzywny, środków karnych, przepadku lub środków kompensacyjnych. (...) Wymóg kwotowego określenia zabezpieczenia nie dotyczy

³¹ D. Taberski, *Postępowania w sprawach o oszustwa popełnione za pośrednictwem Internetu*, Prokuratura i Prawo 2018, nr 6, s. 81.

zabezpieczenia na zajętych przedmiocie podlegającym przepadkowi, jako pochodzącym bezpośrednio z przestępstwa lub służącym albo przeznaczonym do jego popełnienia”.

Z praktycznego punktu widzenia, określenie kwoty zabezpieczenia może nie wydawać się takie proste. Jak stwierdził Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 13 sierpnia 2018 r., „[z]godnie z art. 293 § 2 k.p.k. i art. 291 § 4 k.p.k., rozmiar zabezpieczenia powinien odpowiadać jedynie potrzebom tego, co ma zabezpieczać, natomiast należy je uchylić niezwłocznie w całości lub w części jeśli ustaną przyczyny, wskutek których zostało ono zastosowane w określonym rozmiarze lub powstaną przyczyny uzasadniające jego uchylenie choćby w części”³². Nic nie stoi na przeszkodzie, aby zajęcie zostało dokonane na części jednostek kryptowaluty z zasobów podejrzanego, chyba że całość podlega przepadkowi z uwagi na pochodzenie bezpośrednio z przestępstwa lub służy albo jest przeznaczony do jego popełnienia.

Kolejną trudnością jest precyzyjne wyliczenie jaką część portfela należy zająć. Z uwagi na duże wahania kursowe nie jest to oczywiste. W przypadku bitcoina, kilkuprocentowa zmiana kursu może spowodować zmianę zabezpieczenia majątkowego nawet o kilkaset tysięcy złotych, w przypadku wyższych kwot. Jako że istnieje wiele internetowych giełd kryptowalut, należy uśrednić wysokość kursu oraz odnotować, po jakim kursie i z jakiego dnia nastąpiło przeliczenie.

P. Opitek szczegółowo opisuje, jak powinno wyglądać zabezpieczenie portfela, w którym znajdują się bitcoiny³³.

Sąd lub prokurator powinien zamieścić w sentencji postanowienia nazwę oraz wskazać adres publiczny portfela, w którym zostały złożone bitcoiny (np. 1Ta4Fuep9PMzwg-5KxB2WcBKTEga9DMJcHt), z etykietą – o ile jest to możliwe – że został on zabezpieczony na potrzeby konkretnego śledztwa (zawierającą nazwę organu, który wydał postanowienie oraz sygnaturę akt).

Samo zajęcie nie gwarantuje jednak sukcesu. Konieczne jest uruchomienie specjalnego portfela (na potrzeby sądu/prokuratora), który posłuży do przechowywania zajętych w postępowaniu bitcoinów. Aby uniknąć ich utraty w skutek np. ataku hakerskiego, najlepszym rozwiązaniem będzie użycie specjalnego portfela sprzętowego, który dostosowany jest do przechowywania kluczy prywatnych. Jego główną cechą jest brak połączenia z internetem, dlatego zabezpieczy organ procesowy przed ewentualną utratą zajętych kluczy. Wszystkie dokonywane transakcje podpisywane są w urządzeniu, co eliminuje kradzież czy modyfikację przez złośliwe oprogramowanie. Przykładem takiego portfela może być Trezor lub Entropy. Oba funkcjonują jako zewnętrzne urządzenia z portem USB, nieposiadające dostępu do

³² VII KZ 8/18, Legalis nr 1832867.

³³ P. Opitek, *Kryptowaluty jako przedmiot zabezpieczenia i poręczenia majątkowego*, Prokuratura i Prawo 2017, nr 6, s. 50–53.

internetu, pobierające zasilanie ze sprzętu, do którego zostają podłączone oraz chronione dodatkowo kodem PIN³⁴.

Aby nie narazić organu procesowego na ewentualne straty podczas niepoprawnego zajmowania kluczy, należy wydać instrukcję regulującą jak poprawnie zabezpieczenie powinno wyglądać. Należy określić kto i w jakim zakresie może dysponować urządzeniem, jak i gdzie samo urządzenie powinno być przetrzymywane, jak dokumentować czynności, którym poddawane jest urządzenie itp. Każda instytucja powinna posiadać własne procedury dotyczące wszystkich kwestii związanych z zabezpieczeniem walut cyfrowych.

Do rozstrzygnięcia pozostaje kwestia, kto jest uprawniony do dokonywania działań technicznych. Nie zawsze musi być to prokurator lub sędzia. Zgodnie z art. 205 k.p.k. „[j]eżeli dokonanie oględzin, przesłuchania przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie tej czynności na odległość, eksperymencie, ekspertyzy, zatrzymania rzeczy lub przeszukania wymaga czynności technicznych, w szczególności takich jak wykonanie pomiarów, obliczeń, zdjęć, utrwalenie śladów, można do udziału w nich wezwać specjalistów”. Z uwagi na ciężar gatunkowy nie można wymagać od sędziów i prokuratorów, aby osobiście wykonywali prace techniczne mające na celu zabezpieczenie walut cyfrowych. „Osoba przydzielona do realizacji czynności zabezpieczenia (najlepiej funkcjonariusz organów procesowych, w tym organów ścigania, np. Policji) powinna legitymować się przeszkoleniem (teoretycznym i praktycznym) w temacie technicznego funkcjonowania walut wirtualnych”³⁵.

W myśl art. 292 § 1 k.p.k. „zabezpieczenie następuje w sposób wskazany w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego, chyba że ustawa stanowi inaczej”. Do postanowienie wydane przez sąd lub prokuratora na podstawie art. 293 § 1 k.p.k. stosuje się przepisy art. 776–795 k.p.c. z uwzględnieniem Kodeksu karnego wykonawczego³⁶. Zdaniem P. Opitka, z uwagi na charakter walut cyfrowych należy stosować przepisy o zabezpieczeniu roszczeń pieniężnych. „Tytułem wykonawczym, który uprawnia do wykonania postanowienia o zabezpieczeniu majątkowym wydanym w postępowaniu karnym, jest postanowienie (sędziego/prokuratora) o zabezpieczeniu, czyli tytuł egzekucyjny z klauzulą wykonalności”³⁷.

³⁴ D. Homa, *Sekrety Bitcoina i innych kryptowalut. Jak zmienić...*, s. 87–88.

³⁵ D. Opitek, *Kryptowaluty jako przedmiot zabezpieczenia...*, s. 50–53.

³⁶ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 652 ze zm.).

³⁷ D. Opitek, *Kryptowaluty jako przedmiot zabezpieczenia...*, s. 50–53.

VII. Status prawny bitcoina we Włoszech

Włoska Agencja Skarbowa w swojej rezolucji – *Risoluzione n. 72/E*, z dnia 2 września 2016 r. definiuje bitcoina jako “wirtualną walutę”, stanowiącą alternatywę dla tradycyjnej waluty, będącej prawnym środkiem płatniczym. Obrót bitcoinem na rynku opiera się na dobrowolnej akceptacji przez podmioty będące stronami stosunku prawnego. Bitcoin może stanowić zapłatę za towary i usługi.

Włochy nieustannie dostarczają wielu dowodów potwierdzających swoje zainteresowanie technologiami związanymi z kryptowalutami. Dnia 4 grudnia 2018 r. Włochy wraz z sześcioma innymi europejskimi państwami (w tym Francją, Hiszpanią i Malcią) dały początek sojuszowi, który został nazwany “śródziemnomorską siódemką”³⁸. Państwa te podpisały deklarację wzywającą do promowania technologii DLT (ang. *Distributed Ledger Technology*). DLT oznacza dosłownie “system rejestrów rozproszonych” lub “technologia rozproszonych rejestrów”³⁹. Jest to technologia obsługująca bitcoin. Jej rozwój wpływa na usprawnienie przebiegu operacji z wykorzystaniem bitcoina. Włochy podkreślają, że dalszy rozwój tego sektora nowych technologii może zrewolucjonizować południowe gospodarki Unii Europejskiej. Włochy dostrzegają również potencjał tkwiący w blockchain, który mógłby zostać wykorzystany w celu ochrony prywatności obywateli i zwiększenia wydajności procedur biurokratycznych⁴⁰.

Na terytorium Włoch działalność zaczęło już Accenture. Jest to jedno z największych na świecie przedsiębiorstw outsourcingowych i konsultingowych w dziedzinie zarządzania i technologii. We Włoszech oferuje doradztwo w zakresie praktycznego zastosowania technologii blockchain w sektorach bankowości, ubezpieczeń i rynków kapitałowych. Natomiast Giełda Papierów Wartościowych w Mediolanie wykorzystuje mechanizm blockchain do sporządzenia rejestru sprzedaży i zakupu udziałów małych i średnich przedsiębiorstw. W dniu

³⁸ S. O’Neal, *G-20 Summit Results: Crypto Is Important for Global Economy, Needs to Be Regulated and Taxed*, Cointelegraph, 5.12.2018, <https://cointelegraph.com/news/g-20-summit-results-crypto-is-important-for-global-economy-needs-to-be-regulated-and-taxed> (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

³⁹ Polska wersja językowa raportu: The UK Government Chief Scientific Adviser, *Technologia rozproszonych rejestrów – więcej niż blockchain*, FinTech Poland, 29.01.2017, <http://fintechpoland.com/wp-content/uploads/2017/01/Technologie-rozproszonych-rejestrow-UK-GOfS-FTP-NASK-PL-1.pdf> (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

⁴⁰ A. Alexandre, *EU Report Considers Blockchain-Based Digital Identities, Tokenized National Currencies*, Cointelegraph, 7.12.2018, <https://cointelegraph.com/news/eu-report-considers-blockchain-based-digital-identities-tokenized-national-currencies> (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

1 lutego 2018 r. Komisja Europejska przy wsparciu Parlamentu Europejskiego uruchomiła unijne obserwatorium i forum blockchain, mające na celu uwypuklenie kluczowych zmian, które zachodzą w tej technologii.

Włoska Narodowa Rada Notariuszy we współpracy z IBM zainicjowała projekt o nazwie *Notarchain*. Jest to postać technologii blockchain, w której informacje nie są zarządzane przez anonimowe podmioty. W tym przypadku wszystkie dane wprowadzane są do systemu przez włoskich notariuszy z całych Włoch. Wyniesienie tej technologii na poziom ogólnokrajowy oraz upowszechnienie jej na płaszczyźnie stosowania, pozwoli na niebagatelne skrócenie czasu potrzebnego na dopełnienie formalności w handlu nieruchomościami. Ponadto *Notarchain* ma zapewnić pewność informacji dotyczących nieruchomości. Mają się w nim znaleźć m. in. dane dotyczące wszystkich współwłaścicieli nieruchomości. Taka sytuacja postawiłaby strony umowy w komfortowej sytuacji. Jak akcentują pomysłodawcy i twórcy omawianego projektu – realizacja transakcji na dość nieprzyjaznym i trudnym włoskim rynku nieruchomości, ma być płynna jak nigdy wcześniej⁴¹.

Należy zaznaczyć, że działalność polegająca na prowadzeniu wymiany kryptowalut jest na półwyspie apenińskim działalnością licencjonowaną. Nad przestrzeganiem prawidłowości w tej dziedzinie czuwa Krajowa Komisja ds. Spółek i Giełdy (CONSOB). W ostatnim czasie komisja musiała interweniować w sprawie SolutionsCM Ltd., która za pośrednictwem strony internetowej www.originalcrypto.com świadczyła nieautoryzowane usługi inwestycyjne. Komisja, powołując się na art. 18 włoskiego dekretu ustawodawczego nr 58/1998, nakazała spółce zaprzestanie działalności⁴².

Włoskie instytucje stanowiące prawo ustosunkowały się do opodatkowania transakcji z wykorzystaniem walut cyfrowych. Rezolucja ministerialna wydana we wrześniu 2016 r. przez włoski urząd skarbowy (*Agenzia delle Entrate*)⁴³ jest implementacją orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 22 października 2015 r. w sprawie Skatteverket przeciwko David Hedqvist. W swoim orzeczeniu TSUE orzekł, że transakcje mające za przedmiot wymianę kryptowalut na waluty tradycyjne oraz wymianę walut tradycyjnych na waluty wirtualne są wolne od podatku od wartości dodanej (VAT)⁴⁴. Co więcej, rezolucja z 2016 r. dla celu wyliczenia podatku dochodowego od osób prawnych (*Imposta sul Reddito sulle*

⁴¹ P. Foppiani, A. Bilotti, *Blockchain – Practical Applications in the Italian Real Estate Market*, DLA Piper, 9.07.2018, <https://www.dlapiper.com/it/italy/insights/publications/2018/06/real-estate-gazette-issue-31/blockchain-practical-applications/> (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

⁴² W. Suberg, *Malta, Italy Issue Joint Warning Over Potential Unlicensed Cryptocurrency Exchange*, Cointelegraph, 6.12.2018, <https://cointelegraph.com/news/malta-italy-issue-joint-warning-over-potential-unlicensed-cryptocurrency-exchange> (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

⁴³ Risoluzione Ministeriale n. 72 E del 02/09/2016, uchwała włoskiej agencji skarbowej nr 72/E z dnia 2 września 2016 r. Interpelacja zgodna z art. 11, ustawy z 27 lipca 2000 r., Nr 212. – Podatki stosowane wobec firm świadczących wirtualne usługi bankowe; Perma.cc, 20.03.2018, <https://perma.cc/9EAZ-LS79> (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

⁴⁴ P.L. Burlone, *Dichiarazione dei Redditi e Bitcoin* [Oświadczenie o dochodzie i Bitcoinie], Perma.cc, 20.03.2018, <https://perma.cc/QSN8-XSHV> (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

Società, IRES) oraz włoskiego regionalnego podatku od produkcji (*Imposta Regionale sulle Attività Produttive*, IRAP) wskazała, że zyski i straty poniesione z tytułu prowadzenia działalności polegającej na obsługiwaniu transakcji wymiany walut wirtualnych na waluty tradycyjne i odwrotnie, stanowią dochody i rozchody przedsiębiorstwa podlegające opodatkowaniu. Rezolucja zawiera szczegółowe wymagania, którym podlega rejestracja operacji w ramach handlu walutami. Wymogi te dotyczą m. in. konieczności oznaczenia nazwy, kwoty i daty dokonania transakcji⁴⁵. Zgodnie z przepisami rezolucji – osoby operujące bitcoinem w celach niekomercyjnych i niekorporacyjnych nie generują dochodu, który podlegałby opodatkowaniu w myśl postanowień rezolucji⁴⁶.

Należy zaznaczyć, że transakcje płatnicze dokonywane z wykorzystaniem bitcoina, podlegają takiemu samemu opodatkowaniu jak płatności walutą tradycyjną. W obu przypadkach sprzedawca jest zobowiązany do wydania paragonu albo faktury i zapłacenia odpowiedniego podatku od transakcji. Aktem prawnym normującym tę problematykę jest wspomniana już wyżej uchwała nr 72/E, wydana przez włoską agencję skarbową.

Dekret z mocą ustawy nr 90 z 2017 r. uzależnił dostawców walut wirtualnych od przepisów ustanowionych dla operatorów zajmujących się wymianą tradycyjnych walut⁴⁷. Dekret ten zobligował włoskiego Ministra ds. Gospodarki i Finansów do wydania rozporządzenia, które miałyby określać reguły – w tym terminy – wykonywania przytoczonych czynności transakcyjnych⁴⁸.

Mimo prężnych starań włoskiego ustawodawcy ukierunkowanych na stopniowe acz sukcesywne budowanie katalogu regulacji mającego stabilizować kwestię kryptowalut z bitcoinem na czele, należy stwierdzić, że włoski system prawny nie jest zaopatrzony w wystarczające zabezpieczenia, mające chronić portfele posiadaczy kryptowalut. W lutym 2018 roku włoska giełda kryptowalut BitGrail padła ofiarą ataku cybernetycznego. Jego celem była kradzież cyfrowej waluty Nano (XRB). Nie jest jasne, w jaki sposób przestępcy zdołali dokonać kradzieży – czy wykorzystali nieudolność systemów bezpieczeństwa BitGrail, czy lukę w blockchain Fundacji Nano. Niemniej faktem jest, że hakerom udało się wykraść około 17

⁴⁵ M. Pignatelli, *Servizi Relativi a Monete Virtuali: il Trattamento Fiscale da Applicare* [Usługi związane z wirtualnymi monetami: Zastosowanie kuracji fiskalnej], *FiscoiOggi* (02.09.2016), <https://perma.cc/4E6Z-YWK8> (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

⁴⁶ *Bitcoin e Tasse: Come Fare per la Dichiarazione dei Redditi?* [Bitcoin i podatki: Jak sporządzić deklarację dochodu?], *Mercati* 24, 16.05.2017, <https://perma.cc/S3W4-5BP5> (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

⁴⁷ Decreto Legislativo 25 maggio 2017, n. 90 Attuazione della Direttiva (UE) 2015/849 Relativa alla Prevenzione dell'Uso del Sistema Finanziario a Scopo di Riciclaggio dei Proventi di Attività Criminali e di Finanziamento del Terrorismo... [Dekret z mocą ustawy nr 90 z 25 maja 2017 r., wdrożenie rozporządzenia (UE) 2015/849 Parlamentu Europejskiego i Rady z 20 maja 2015 r. w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu...] *Perma.cc*, <https://perma.cc/YQX5-BJWK> (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

⁴⁸ *Valuta Virtuale: Consultazione Pubblica sul Decreto Ministeriale di cui all'Articolo 17-bis, Comma 8-ter del Decreto Legislativo 13 Agosto 2010, n.141 e Successive Modificazioni* [Wirtualna Waluta: Konsultacje społeczne w sprawie dekretu ministerialnego, o którym mowa w art. 17 bis, ust. 8 dekretu legislacyjnego nr 141 z dnia 13 sierpnia 2010 r. i kolejnych poprawek], *Dipartimento del Tesoro* [Departament Skarbu], *Perma.cc*, <https://perma.cc/XC9W-J924> (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

mln jednostek Nano, co w przeliczeniu na ówczesny kurs dolara amerykańskiego stanowiło wartość 187 mln amerykańskiej waluty. Po tym incydencie dyrektor generalny Francesco Firano ogłosił zamknięcie giełdy i poinformował o braku możliwości zwrócenia straconych tokenów właścicielom. Swoją bezradność uzasadniał brakiem wsparcia instytucji państwowych dla giełd walut cyfrowych. Dla właścicieli skradzionych Nano oznaczało to nieodwracalną utratę waluty. W kwietniu 2018 r. Fundacja Nano zaoferowała wsparcie wszystkim, którzy w wyniku przedstawionego przestępstwa stracili tokeny. Pomoc miała polegać na ułatwieniu dostępu do reprezentacji w celu ochrony swoich interesów prawnych w związku z niewypłacalnością giełdy BitGrail. Dnia 3 maja funkcjonowanie giełdy zostało wznowione. Jednakże jej praca nie trwała długo. Już po kilku godzinach giełda została zamknięta zgodnie z poleceniem jednego z florenckich sądów. To orzeczenie sądu było rezultatem wniosku złożonego przez kancelarię prawną Bonelli w imieniu jednego z klientów.

Następnym krok wykonany w tej sprawie został podjęty w czerwcu 2018 r. Wówczas włoskie władze przechwyciły bitcoiny znajdujące się w portfelach BitGrail. Do zajęcia kryptowaluty doszło ze względu na dyspozycję znajdującą się w orzeczeniu Trybunału Florenckiego. Wartość zajętej wirtualnej waluty nie jest znana. Do zajęcia doszło po złożeniu petycji przez ofiary ataku hakerskiego. Motywacją petycji były obawy związane ze znalezieniem się przez BitGrail w stanie upadłości zgodnie z art. 6 włoskiego prawa upadłościowego. Rzeczona petycja została złożona w imieniu wierzyciela, którym jest Espen Enger. Nawiązał on kontakt z ponad 3000 skarżących.

Kazus BitGrail pozwolił na obserwowanie wykorzystania włoskich przepisów dotyczących zabezpieczenia majątkowego. Prawo włoskie umożliwia ustanowienie zabezpieczenia na walucie wirtualnej. Jak można zaobserwować w przypadku BitGrail, dyspozycja ustanowienia zabezpieczenia może zostać wydana w oparciu o prawomocny wyrok sądu.

VIII. Status prawny bitcoina w Niemczech

Niemiecki Federalny Urząd Nadzoru Finansowego (*Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht – BaFin*) kwalifikuje waluty wirtualne jako środki płatnicze, a co za tym idzie, nadaje im status instrumentów finansowych⁴⁹. Przedsiębiorcy prowadzący działalność gospodarczą polegającą na organizacji obrotu bitmonetami, w szczególności na organizacji ich nabywania i sprzedawania przy pomocy prowadzonych internetowych platform transakcyjnych lub kupowaniu tokenów na zasadach komercyjnych, muszą uprzednio uzyskać od BaFin zezwolenie na prowadzenie działalności tego rodzaju⁵⁰.

W lutym 2018 roku BaFin ustosunkował się do kwestii ICO oraz kryptowalut na których bazują⁵¹. Urząd stwierdził, że firmy zaangażowane w tę materię muszą każdorazowo indywidualnie ocenić, czy dany ICO, oraz token funkcjonujący w jego ramach, kwalifikuje się jako instrument finansowy lub papier wartościowy. W przypadku pozytywnej oceny należy również zweryfikować, czy zachowana została zgodność z wszelkimi właściwymi regulacjami prawnymi.

Również w lutym 2018 roku Ministerstwo Finansów Niemiec opublikowało wytyczne dotyczące opodatkowania podatkiem od towarów i usług (VAT) kryptowalut. Według ministerstwa wszelkie transakcje polegające na kupnie lub sprzedaży walut cyfrowych nie podlegają opodatkowaniu VAT. Niemniej nie są zwolnione z innych odpowiednich opodatkowań dotyczących usług odpłatnych. Ministerstwo wskazuje, że bitcoin i inne kryptowaluty, które znajdują zastosowanie jako instrumenty płatnicze, są z punktu widzenia prawa traktowane tożsamo do tradycyjnych środków płatniczych. A zatem stosowanie bitmonet jako środka płatności nie podlega opodatkowaniu. Zastosowane rozwiązanie prawne jest zgodne z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, który zapadł w sprawie C-264/14 Skatteverket/David Hedqvist. Według postanowień zawartych w dyrektywie Rady 2006/112/WE z dnia 28 listopada 2006 r. w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej⁵² (dalej jako Dyrektywa VAT, dyrektywa), podatkiem VAT obarczeni zostają wszyscy przedsiębiorcy

⁴⁹ Gesetz über das Kreditwesen [KWG], 9 września 1998, Bundesgesetzblatt [BGBL.] I 2776, sekcja 1, § 1, ust. 11, sentence 1, no. 7.

⁵⁰ Gesetz über das Kreditwesen..., § 32.

⁵¹ Hinweisschreiben (WA) GZ: WA 11-QB 4100-2017/0010.

⁵² Dz. U. UE. L. z 2006 r. Nr 347, str. 1 ze zm., dostępna na stronie EUR-Lex, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006L0112&from=PL>, (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

świadczący usługi i dostarczający towary, którzy na podstawie wykonywanej przez siebie działalności osiągają zysk, stanowiący nadwyżkę przychodów nad rozchodami, wykonujący tę działalność na terenie państwa członkowskiego Wspólnoty Europejskiej. Jednakże od tej reguły przewidziane zostały wyjątki. Według jednego z nich z uiszczenia podatku VAT zwolnione zostają „transakcje, łącznie z pośrednictwem, dotyczące walut, banknotów i monet używanych jako prawny środek płatniczy, z wyłączeniem banknotów i monet będących przedmiotami kolekcjonerskimi, za które uważa się monety ze złota, srebra lub innych metali, jak również banknoty, które nie są zwykle używane jako prawny środek płatniczy lub które przedstawiają wartość numizmatyczną”⁵³.

Zdarzeniem, które wprowadziło w ruch maszynę, która doprowadziła do wydania przytoczonego wyroku, była prośba obywatela Szwecji Davida Hedqvist’a do szwedzkiej Komisji Prawa Podatkowego o wydanie interpretacji w celu ustalenia czy w ramach prowadzenia działalności gospodarczej, którą miał zamiar podjąć, polegającej na wymianie tradycyjnej waluty na cyfrową walutę bitcoin, powinien płacić podatek VAT. Według komisji, do której zwrócił się Hedqvist, bitcoin stanowi prawny środek płatniczy, o statusie równym tradycyjnym walutom, w konsekwencji czego transakcje, których dokonywanie ma w zamiarze Szwed, powinny być zwolnione z podatku VAT.

Decyzja ta została jednak zaskarżona przez Skatteverket (szwedzki organ podatkowy). Skarga została wniesiona do Högsta förvaltningsdomstolen (Najwyższego Sądu Administracyjnego w Szwecji). Skatteverket podnosił, że transakcje przeprowadzane z wykorzystaniem waluty bitcoin nie odpowiadają zakresowi zastosowania dyrektywy VAT⁵⁴. Högsta förvaltningsdomstolen zwrócił się do TSUE z prośbą o ustalenie czy wskazany rodzaj transakcji jest objęty podatkiem VAT. W przwoływanym wyroku Trybunał wskazał, że czynności jakie ma zamiar wykonywać David Hedqvist w ramach prowadzonego przedsiębiorstwa, polegają na odpłatnym świadczeniu usług, które są zbieżne z ujęciem przedstawionym w dyrektywie. TSUE uzasadnił to stwierdzenie tym, że czynności te polegają na wymianie różnych środków płatniczych oraz zachodzi bezpośrednia zależność między wykonywaną przez Szweda działalnością, a uzyskiwanym przez niego wynagrodzeniem. Trybunał wskazał, że przedstawione transakcje są zwolnione z podatku VAT na podstawie art. 135 ust. 1 lit. e Dyrektywy VAT.

Należy zaznaczyć, że waluty wykorzystywane w grach (szczególnie gry online) nie są zwolnione z opodatkowania podatkiem VAT.

Natomiast Niemiecki Bank Federalny (niem. *Deutsche Bundesbank*) zajął stanowisko, że ani bitcoin, ani żadna inna kryptowaluta nie mogą być określane mianem waluty cyfrowej. Stanowisko Bundesbanku argumentuje Dirk Schrade, będący ekspertem Banku w dziedzinie płatności, wskazując, że bitcoin nie jest wirtualną walutą ani cyfrowym pieniądzem,

⁵³ Art. 135 ust. 1 lit. e Dyrektywy VAT.

⁵⁴ Dyrektywa Rady 2006/112/WE z dnia 28 listopada 2006 r. w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej (Dz.U. L 347).

ponieważ, według jego opinii, nie spełnia funkcji i podstawowych wymogów, od realizacji których zależy nadanie tego statusu. Nie stanowi także części krajowego systemu monetarnego. Bundesbank w zamian sugeruje określenie „kryptotoken”⁵⁵. Ma ono podkreślić odrębność oraz odmienną od scentralizowanej waluty kontrolowanej przez państwo, stanowiąc swego rodzaju antonim wobec bezpieczeństwa finansowego.

W artykule opublikowanym przez *Frankfurter Allgemeine Zeitung* (FAZ), Carl-Ludwig Thiele, będący członkiem rady wykonawczej Bundesbanku, przestrzegał inwestorów przed ryzykiem związanym z lokowaniem kapitału w bitcoina, pozostałe kryptowaluty oraz ich wydobywanie. Według Thiele’a za wspomniane niebezpieczeństwo w głównej mierze odpowiadają gwałtowne zmiany wartości bitmonet oraz wysokie zużycie energii elektrycznej, potrzebnej do pracy koparek kryptowalut⁵⁶. Jakkolwiek Thiele podkreślił potencjał drzemący w technologii blockchain oraz jej wysoki stopień innowacyjności. Zdradził istnienie planu na wykorzystanie tej technologii do finalizacji transakcji papierami wartościowymi dokonywanych między bankami⁵⁷.

Uznanie kryptowalut w świetle niemieckiego reżimu prawnego za instrumenty finansowe wywołuje dwojakie skutki. Z jednej strony, rozwija to przed przedsiębiorcami oraz konsumentami wachlarz możliwości wykorzystywania tokenów w sytuacjach dnia codziennego. Drugą stroną medalu stanowi spektrum sytuacji, w których to państwo może sięgnąć po walutę wirtualną i wykorzystać ją w realizacji zamierzonych celów.

Takimi okolicznościami będą zdarzenia, polegające na zajęciu kryptowaluty przez organy państwowe oraz możliwość sprzedania pozyskanych tokenów.

Taki scenariusz został odnotowany w maju 2017 r. Wówczas w drodze postępowania karnego prokuratura skonfiskowała środki należące do platformy internetowej „Lesen und Lauschen”. Nielegalnie oferowała ona ponad 200 tys. e-książek i audiobooków. Jak doniósł *Der Tagesspiegel*⁵⁸, z usług tej witryny skorzystało ponad 30 tys. konsumentów. W wyniku toczzonego postępowania zabezpieczono 1312 bitcoinów oraz kilka tysięcy jednostek innych walut cyfrowych. Ze względu na gwałtowne zmiany kursów wirtualnych walut zdecydowano o przeprowadzeniu sprzedaży awaryjnej, która miała miejsce jeszcze przed skazaniem oskarżonych. Proces sprzedaży trwał 5 dni. Sprzedana waluta osiągnęła wówczas łączną wartość 12 mln euro. Licytacja zajętego majątku jest w Niemczech powszechną praktyką.

Status prawny walut wirtualnych w Republice Federalnej Niemiec pozwala na wykorzystanie śladów pozostałych po dokonaniu transakcji przy ich użyciu jako środków dowodowych.

⁵⁵ *Bitcoin is not a virtual currency*, Perma.cc, 20.02.2018, <https://perma.cc/K8EK-VZJM>, (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

⁵⁶ C.-L. Thiele, *Beware Bitcoin*, FAZ (4.02.2018), <https://perma.cc/X9UM-GYPE>, (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

⁵⁷ *Joint Deutsche Bundesbank and Deutsche Börse Blockchain Prototype*, Deutsche Börse Group, (28.11.2016).

⁵⁸ O. Voß, *Bayern verkauft Bitcoin für 12 Millionen Euro*, *Der Tagesspiegel*, 28.05.2018, <https://www.tagesspiegel.de/wirtschaft/internetkriminalitaet-bayern-verkauft-bitcoin-fuer-12-millionen-euro/22611878.html>, (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

Taka możliwość została uwzględniona przez AG München (sąd rejonowy w Monachium) w postanowieniu z 17 marca 2017 r.⁵⁹. Sąd na mocy § 199 i § 204 Strafprozeßordnung⁶⁰ postanowił o niewszczynianiu postępowania głównego z powodu braku wystarczających dowodów. Co ważne, sąd w swoim orzeczeniu zwraca uwagę, że na podstawie przeprowadzonego dochodzenia nie odnotowano żadnego dowodu w postaci płatności walutą bitcoin. Sam fakt zaznaczenia tego w orzeczeniu wskazuje, że zapisy transakcji z wykorzystania bitcoina mogą stanowić dowód w sprawie karnej.

Aby dookreślić status prawny kryptowalut – do tego, czym są i w jaki sposób zostały zakwalifikowane, należy zaznaczyć, iż przez wiele jednostek są one traktowane jak papiery wartościowe. Stanowisko to potwierdza Bank Rozrachunków Międzynarodowych (BIZ). Hyun Song Shin – doradca ekonomiczny BIZ i szef do spraw badań, w swoim przemówieniu na dorocznym walnym zgromadzeniu, które odbyło się w czerwcu 2018 r. w Bazylei, wskazał, że wiele spośród walut cyfrowych należy uznać za akcje i obligacje. Przekonywał, że jeśli inwestorzy lokują kapitał w tokeny w celu późniejszego zysku, powinni oni być traktowani w ten sam sposób, w jaki obchodzi się prawo z właścicielami papierów wartościowych. Powinni oni podlegać takim samym wymogom dokumentacyjnym oraz być objęci podobnymi instrumentami zabezpieczającymi ich prawa. Jego uwagi pojawiły w trzy miesiące po ogłoszeniu stanowiska przez Mark’a Carney’a, gubernatora Banku Anglii. On również uznaje zaproponowane rozwiązanie za właściwe.

Nie brakuje jednak podmiotów reprezentujących kontrastujący punkt widzenia, nawet w orzecznictwie niemieckim. Zagłębiając się w wyroki sądów, można natknąć się na pewną rozbieżność w kwestii statusu bitcoina. W orzeczeniu KG Berlin z dnia 25 września 2018 r. sąd orzekł, że bitcoin nie może zostać uznany za jednostkę rozliczeniową w rozumieniu KWG (Kreditwesengesetz – niemiecka ustawa Prawo bankowe)⁶¹. Ten rozdzźwięk wskazuje, że w państwie niemieckim, mimo że tamtejszy system prawny jest uznawany za jeden z najbardziej rozwiniętych na płaszczyźnie regulacji dotyczących kryptowalut, zdania są podzielone a myśl prawna niejednolita. Oznacza to, że sprawa bitcoina i innych tokenów jest wciąż otwarta i oczekuje na dalsze prace systematyzacyjno-regulacyjne. Waluty cyfrowe wciąż jeszcze stanowią novum, które cieszy się szerokim gronem zwolenników. Jednakże ze względu na ich istotę i brak potrzebnych unormowań, nie brakuje osób wątpiących w ten twór. Co ciekawe – im więcej jest sceptyków, tym bardziej oddaloną wydaje się być wizja

⁵⁹ Bayern, Recht, <http://www.gesetze-bayern.de/Content/Document/Y-300-Z-BECKRS-B-2017-N-106032?hl=true>, (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

⁶⁰ Ustawa z dnia 12 września 1950 r., Strafprozeßordnung (StPO), por. Dejure.org: <https://dejure.org/gesetze/StPO/199.html>, <https://dejure.org/gesetze/StPO/204.html>, (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

⁶¹ Berlin-Brandenburg, http://www.gerichtsentcheidungen.berlin-brandenburg.de/jportal/portal/t/1c/bs/10/page/sammlung.psm?pid=Dokumentanzeige&showdoccase=1&js_peid=Trefferliste&documentnumber=1&numberofresults=1&fromdoctodoc=yes&doc.id=KORE223872018&doc.part=L&doc.price=0.0&doc.hl=1#focuspoint, (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

opracowania sprawnych mechanizmów normujących kryptowaluty. W ten sposób zamyka się błędne koło.

Zgodnie z normami prawa prywatnego międzynarodowego ustanowienie zabezpieczenia na majątku znajdującym się w Niemczech podlega prawu niemieckiemu. Warto jednak zaznaczyć, że taki obowiązek może wynikać z umowy zagranicznej.

Chyba najistotniejszym podziałem, który różnicuje zabezpieczenie, jest rozbieżność na zabezpieczenie akcesoryjne i zabezpieczenie nieakcesoryjne. Zabezpieczenie akcesoryjne zależy od zabezpieczonego roszczenia. Dokładniej mówiąc, istnienie zabezpieczenia akcesoryjnego jest uwarunkowane istnieniem zabezpieczonego roszczenia i trwa tak długo jak to roszczenie. A zatem zabezpieczenie nie może istnieć bez roszczenia, dla którego zostało stworzone. Natomiast zabezpieczenie nieakcesoryjne tworzy niezależną umowę zastawu. W tym przypadku istnieje ryzyko powstania zjawiska nadmiernej kolateralizacji.

Ze względu na niejednorodną linię orzeczniczą trudno wskazać, czy kryptowaluty mogą stanowić prawny przedmiot zabezpieczenia. Udokumentowana praktyka władz niemieckich pozwala sądzić, że jest to możliwe. Należy jednak powstrzymać się od generalizacji. Tak jak wcześniej zostało zaznaczone, należy każdorazowo zbadać token, aby móc jednoznacznie ocenić, czy w konkretnym przypadku ma się do czynienia z instrumentem finansowym. Na kanwie tej tezy można konkludować, że właściwą praktyką będzie uprzednie indywidualne badanie tokenu, aby móc z pewnością stwierdzić, czy dany token kwalifikuje się jako przedmiot ewentualnego zabezpieczenia.

IX. Status prawny bitcoina w Chinach

Chińska Republika Ludowa to pod względem gospodarczym jedno z najprężniej rozwijających się państw na świecie. Jak podaje *The World Factbook*⁶², coroczna publikacja Centralnej Agencji Wywiadowczej Stanów Zjednoczonych Ameryki – jest to od 2009 r. druga największa gospodarka świata, ustępująca pola jedynie USA, i najprężniej rozwijająca się gospodarka świata. Według *International Monetary Fund*⁶³, gospodarka Chin może poszczycić się średnim tempem wzrostu gospodarczego wynoszącym ok. 10% na rok. Regularne inwestycje w obszar nowych technologii oraz relatywnie tania siła robocza pozwoliły gospodarce Chin na osiągnięcie statusu niekwestionowanego lidera w tej dziedzinie. Chiny nigdy nie pozostawały bierne w wyścigu, którego przedmiotem są kryptowaluty i technologia blockchain. Również w Państwie Środka traktuje się je priorytetowo. Jak podaje chińskie Biuro Informacji i Oprogramowania Ministerstwa Technologii Informacyjnych z siedmiu najistotniejszych obszarów, w których Chińska Republika Ludowa upatruje perspektyw na rozwój, aż cztery do niedawna związane były z technologią łańcucha bloków.

Należy jednak zaznaczyć, iż hegemonia Chin trwała do września 2017 r. Do tego czasu władze chińskie powstrzymywały się od prawnego ustosunkowania do kwestii kryptowalut. W myśl reguły „brak zakazu jest równoznaczny z przyzwoleniem”, chińscy przedsiębiorcy prężnie wykorzystywali okazję do rozwoju, upatrując w nowej technologii możliwości osiągnięcia zysku. Poniżej przedstawione zostały fakty ilustrujące drogę chińskiej krypto-gospodarki na szczyt, a w dalszej kolejności jej rychły upadek.

Faktów potwierdzających na przestrzeni lat zainteresowanie Chin obszarami technologii łańcucha bloków dostarcza Międzynarodowa Organizacja Patentowa. Według danych przez nią udostępnionych, aż 225 patentów pochodzących z 2017 r., dotyczących blockchain ma chiński rodowód. To ponad połowa spośród wszystkich zgłoszonych patentów, których w sumie było 406⁶⁴.

⁶² *The World Factbook*, Central Intelligence Agency, <https://www.cia.gov/redirects/ciaredirect.html>, (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

⁶³ *International Monetary Fund*, https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2011/02/weodata/weorept.aspx?sy=1980&ey=2016&sort=country&ds=.&br=1&pr1.x=40&pr1.y=0&c=924&s=NGDP_RPCH%2GPPPPC&grp=0&a=, (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

⁶⁴ *Chiny stawiają na technologię blockchain*, Kryptoportal.pl, <https://www.kryptoportal.pl/wiadomosci/chiny-stawiaja-na-technologie-blockchain/> (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

Na sukces chińskich przedsiębiorców w tej sferze działalności gospodarczej składa się kilka istotnych czynników. Jednym z najistotniejszych są relatywnie niskie ceny prądu elektrycznego. W regionie Mongolii Wewnętrznej kosztuje on spółkę Bitmain, będącą magnatem w dziedzinie produkcji koparek kryptowalut, około 0,04 dolara amerykańskiego za kilowatogodzinę⁶⁵. To znacznie mniej niż koszty, które muszą ponieść europejscy i amerykańscy przedsiębiorcy. Tak niska cena energii elektrycznej jest spowodowana nieefektywnością chińskiej sieci przesyłowej. W efekcie energia sprzedawana jest za bezcen. Pozwoliło to chińskim przedsiębiorcom na maksymalizację zysków i systematyczny rozwój swoich kopalni, co ugruntowało ich silną pozycję.

Przedstawione fakty nie dają jednak pełnego obrazu potęgi, jaką na wskazanej płaszczyźnie były Chiny. Aby móc kompleksowo ocenić pozycję tego kraju w świecie bitmonet, należy wskazać, że chińskie kopalnie do 2017 r. miały większościowy udział w potwierdzaniu transakcji dokonywanych wirtualnymi walutami. Co więcej, to właśnie w Chinach powstały najpłynniejsze giełdy kryptowalut. Z biegiem lat ich dominacja w tym sektorze stała się niepodważalna. Wówczas w rękach jedynie sześciu spółdzielni spoczywało 80% mocy obliczeniowej dla ogólnoświatowej sieci BTC. Aż pięć z nich zlokalizowanych było na terytorium Chińskiej Republiki Ludowej. To one były odpowiedzialne za tworzenie około 74% światowego hashrate'u (mocy obliczeniowej)⁶⁶. Dane te stanowią silną argumentację dla tezy określającej decentralizację bitcoina jako w praktyce iluzoryczną.

W tym miejscu należy zasygnalizować niebezpieczeństwo, które kryje się w skupieniu tak potężnej mocy obliczeniowej w granicach jednego mocarstwa. Istotnym zagrożeniem wynikającym z tej sytuacji, jest możliwość manipulacji łańcuchem bloków po osiągnięciu bezwzględnej większości udziałów w potencjale obliczeniowym. Taka władza nad cyfrową walutą staje w opozycji do koncepcji stanowiących fundamenty jej istnienia. Bitcoin, będąc pierwszą kryptowalutą, powstał, aby pełnić funkcję alternatywy dla walut narodowych. Zamknięty w swej zdecentralizowanej formie bitcoin miał stanowić azyl dla uczestników obrotu gospodarczego. Trzonem idei tej bitmonety było chronienie przed kryzysami ekonomicznymi oraz inflacją, której tak łatwo ulegają tradycyjne waluty. Struktura bitcoina opierała się na koncepcie, według którego każdy uczestnik wirtualnego rynku miał dbać o jego równowagę, będąc równym wobec prawa w stosunku do pozostałych członków wymiany. Jednakże ze względu na chińską dominację, ta cyfrowa waluta stanowi jedynie karykaturę wyniosłych wizji, które nadawały kierunek jej rozwojowi. System ten, wbrew pierwotnym założeniom, nie jest w Chinach suwerenny.

⁶⁵ Z. Huang, J. I. Wong, *The lives of bitcoin miners digging for digital gold in Inner Mongolia*, Quartz, 18.08.2017, <https://qz.com/1054805/what-its-like-working-at-a-sprawling-bitcoin-mine-in-inner-mongolia/> (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

⁶⁶ D. Dziduch, *Czy Bitcoin jest zagrożony ze strony Chin?*, FXMAG, 11.10.2018, <https://www.fxmag.pl/arttykul/czy-bitcoin-jest-zagrozony-ze-strony-chin>, (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

O stateczności kryptowaluty w znacznej mierze decyduje moc obliczeniowa generowana przez osoby udostępniające potencjał swoich kart graficznych lub procesorów. Moc ta wykorzystywana jest do zatwierdzania transakcji, tworzenia kolejnych bloków transakcyjnych i kreowania nowych jednostek bitmonety. Wraz z rozwojem technologii pojawiają się nowe rozwiązania, pozwalające na efektywniejsze kopanie kryptowalut. Obecnie najsukuteczniejszymi w tej dziedzinie są układy ASIC, których właściciele, chcąc zmaksymalizować swoją wydajność, a co za tym idzie – zysk, skupiają się w tzw. spółdzielniach (ang. *pool mining*). Proces ten może okazać się obosieczny.

Mimo sceptycyzmu i niechęci władz do wirtualnych walut chiński bank centralny prowadził badania nad kryptowalutami. W ramach funkcjonowania Ludowego Banku Chin (LBCh/PBOC) został utworzony Instytut Pieniądza Cyfrowego. Zhou Xiaochuan (gubernator PBOC w okresie grudzień 2002 – marzec 2018) podjął publicznie temat kryptowalut na jednej ze swoich ostatnich konferencji w czasie sprawowania urzędu. Uznał wówczas, że chiński prawodawca nie uznaje walut cyfrowych za instrument mogący służyć jako środek płatniczy. Ponadto stwierdził, iż chiński system bankowy nie akceptuje żadnej z istniejących kryptowalut ani nie zapewnia usług służących ich obsłudze.

Dnia 4 września 2017 r. siedem centralnych organów nadzoru, którymi były: Ludowy Bank Chin (ang. People's Bank of China), Chińska Administracja Cyberprzestrzeni (ang. The Cyberspace Administration of China), Ministerstwo Przemysłu i Technologii Informatycznej (ang. The Ministry of Industry and Information Technology), Państwowa Administracja Przemysłu i Handlu (ang. The State Administration for Industry and Commerce), Komisja Regulacyjna Bankowości Chin (ang. The China Banking Regulatory Commission), Chińska Komisja Regulacyjna ds. Papierów Wartościowych (ang. The China Securities Regulatory Commission) oraz Chińska Komisja Regulacyjna ds. Ubezpieczeń (ang. The China Insurance Regulatory Commission), wspólnie zdecydowały o zakazie sprzedaży bitmonet w ramach ICO w związku z procesem zapobiegania zagrożeniom finansowym⁶⁷. Zgodnie z tą regulacją od chwili jej powzięcia wszelki obieg kryptowalut mający postać publicznego finansowania (ICO) jest nielegalny. Organy nadzorcze akcentują, że wirtualne monety nie są owocem działalności chińskich władz monetarnych. W tym stanowisku władze chińskie wyraźnie wskazują na odmienny status prawny walut cyfrowych od statusu walut finansowych emitowanych przez państwowe organy. W praktyce oznacza to bezwzględny zakaz wprowadzania kryptowalut na rynek jako waluty. Natomiast instytucje finansowe nie mogą obracać bitmonetami ani stosować ich przy określaniu cen.

Od września 2017 r. władze Chin zaczęły wywierać presję na osobach kierujących platformami obsługującymi kryptowaluty. Otrzymali oni dyspozycję zaprzestania rejestracji nowych

⁶⁷ *Regulation of Cryptocurrency: China*, The Library of Congress, <https://www.loc.gov/law/help/cryptocurrency/china.php>, (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

usługobiorców i wyznaczenia terminu zakończenia działalności. Te działania determinowały stopniowe zamykanie się platform służących kryptohandlowi.

W styczniu 2018 r. China's Leading Group of Internet Financial Risks Remediation zażądała od władz lokalnych usunięcia preferencyjnej polityki dla bitcoina w związku z cenami energii elektrycznej, podatkami oraz użytkowaniem gruntu. Te kroki zostały poczynione w celu stopniowego wyparcia bitcoina z Chin. Zdaje się, że rząd osiągnął zamierzony rezultat. Ze względu na szereg ograniczeń biznes wydobywczy stał się nierentowny i trudny w utrzymaniu. Ze względu na te obostrzenia Alipay – jeden ze światowych liderów w świadczeniu usług związanych z płatnościami internetowymi i mobilnymi – zamknął w 2018 r. około 3000 kont, na których pozostał ślad po operacjach wykonywanych z użyciem kryptowalut⁶⁸.

W lutym 2018 r. *South China Morning Post* poinformował o intencji władz chińskich zamknięcia wszystkich rodzimych portali służących handlowi kryptowalutami a także wyparcia zagranicznych usługodawców. Chiny konsekwentnie dążą do realizacji absolutnego zakazu wykorzystania walut wirtualnych w obrocie gospodarczym. Ale nie tylko gospodarczym. Według chińskiego prawodawcy kryptowaluty nie mają żadnego statusu prawnego. Stwierdzenie to implikuje niemożność uznania ich za np. prawa majątkowe, jak ma to miejsce w niemieckim reżimie prawnym. Toteż nie jest praktyką w chińskim wymiarze sprawiedliwości ustanawianie zabezpieczenia majątkowego na kryptowalutach.

Przypatrując się zagadnieniu przez pryzmat powyższych danych, należy uznać sytuację kryptowalut za niestabilną. Polityka rządu w tej kwestii jest absolutnie nieprzewidywalna. Chiny nie uznają kryptowalut za legalny środek płatniczy. W międzyczasie władze Chin rozważają możliwość wprowadzenia na rynek własnej waluty cyfrowej. Pomysł ten wyjawiał Zhou Xiaochuan. Według ujawnionych przez niego informacji, wraz z PBOC na przestrzeni lat 2015–2017 prowadził badania nad kryptowalutami, których motywacją było wprowadzenie na rynek scentralizowanej, państwowej bitmonety. Według słów Zhou Xiaochuan'a PBOC i Instytut Pieniądza Cyfrowego już w 2017 r. posiadały wiedzę niezbędną do emisji własnej kryptowaluty. Waluta ta miałaby być wspierana przez bank centralny oraz cechowałaby się statusem prawnym tożsamym do statusu Yuana.

Według raportu Xinhua („państwowa agencja prasowa Chińskiej Republiki Ludowej i najważniejsza w Chinach instytucja zajmująca się zbieraniem i obróbką informacji prasowych, a także organizacją konferencji z udziałem polityków i instytucji rządowych”⁶⁹) do maja 2018 r. zostało zablokowanych 110 stron zajmujących się kryptowalutami. Z kolei informacje upublicznione w lipcu 2018 r. przez Ludowy Bank Chin wskazują, że władze chińskie zidentyfikowały 88 wirtualnych platform handlu kryptowalutami i 85 platform

⁶⁸ *China: Government Indicates All Virtual Currency Platforms Have Withdrawn from Market*, The Library of Congress, <https://www.loc.gov/law/foreign-news/article/china-government-indicates-all-virtual-currency-platforms-have-withdrawn-from-market/> (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

⁶⁹ Wikipedia, <https://pl.wikipedia.org/wiki/Xinhua>, (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

ICO⁷⁰. Wszystkie „zostały bezpiecznie wycofane z rynku” albo innymi słowy – zmuszone do zakończenia działalności.

Romans Chińskiej Republiki Ludowej z systemem Bitcoin był bardzo burzliwy. Jak wskazują przywołane dane, Chiny miały wielki potencjał, aby stać się światowym potentatem w dziedzinie kryptowalut. Co więcej, stopniowo ten potencjał konsumowały. Jednakże chińska obsesja kontroli dokonująca się na każdej płaszczyźnie funkcjonowania państwa – a co za tymi idzie – również w sferze życia obywateli, nie pozwoliła na dalszy rozwój tej rewolucyjnej technologii. Koncept bitcoina kłóci się z ideologią Państwa Środka, ponieważ może być utożsamiany z ideą pełnej, nieskrępowanej wolności gospodarczej. Natomiast władze Chin, wypierając obrót kryptowalutami, pokazały jedynie swój stosunek do swobód gospodarczych. Zgłębiając kulturę Chin trudno oprzeć się wrażeniu, że Chińczycy potrzebę kontrolowania i w związku z tym – bycie kontrolowanymi mają we krwi. Nikogo więc nie powinien dziwić chłodny stosunek władz do tworu zdecentralizowanego, który z założenia ma pozostawać poza ingerencją państwa. Obecna polityka Chin względem kryptowalut stanowi jedno z najbardziej rygorystycznych podejść we współczesnym świecie.

⁷⁰ China: Government Indicates All Virtual Currency Platforms Have Withdrawn from Market...

X. Status prawny bitcoina w Holandii

Centralny Bank Holandii (*De Nederlandsche Bank, DNB*) oświadczył, że bada potencjał technologii blockchain oraz sprawdza możliwości wykorzystania wirtualnych walut. Jednakże przyznaje, że stosowanie tych nowych rozwiązań wiąże się z pewnym ryzykiem⁷¹. Ponadto DNB w styczniu 2018 roku stwierdził, że kryptowaluty obecnie nie pełnią w Holandii funkcji pieniądza. Faktycznie sporadycznie używane są w celu płatności oraz są rzadko akceptowane jako środek płatności. DNB zarzuca kryptowalutom brak stabilności. Z tego względu nie mają wpływu na politykę pieniężną państwa⁷².

„Krajowa ustawa o nadzorze finansowym (AFS) stanowi, że waluty elektroniczne są wartościami pieniężnymi przechowywanymi magnetycznie lub elektronicznie. Ich przeznaczeniem jest wykonywanie transakcji i są one akceptowane jako płatności przez strony inne niż strona, która je wydała. Kryptowaluty nie są jednak zgodne z definicją pieniądza elektronicznego, ponieważ nie spełniają wszystkich ustawowych kryteriów”⁷³.

DNB popiera stanowisko Unii Europejskiej, która postuluje rozszerzenie czwartej dyrektywy w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu (*IV Dyrektywa AML*) o zagadnienie kryptowalut oraz emitentów portfeli kryptowalutowych. Co więcej, DNB prowadzi prace, których przedmiotem jest zbadanie, czy konwersja kryptowalut w waluty tradycyjne i na odwrót może zostać zakwalifikowana jako emisja pieniądza cyfrowego lub świadczenie usługi płatniczej. Obecnie nie opowiada się za zakazem wykorzystywania kryptowalut w operacjach finansowych.

DNB podjął pilotażowy projekt o nazwie *DNBCoin*. Tak też nazywa się kryptowaluta wyemitowana przez Bank w ramach prowadzonego projektu. Jego celem jest testowanie możliwości technologii blockchain jako motoru napędowego dla kryptowalut. *DNBCoin* nie wykracza poza obieg wewnętrzny. Na bazie obserwacji, których jest przedmiotem, specjaliści

⁷¹ *Wirtualne waluty*, DNB, Perma.cc, <https://perma.cc/N3KY-MSLJ>, (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

⁷² Position Paper by De Nederlandsche Bank, Roundtable Cryptocurrencies/ICO's, Perma.cc, <https://perma.cc/6C3N-GF4B>, (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

⁷³ Regulamin Kryptowaluty w Holandii, Intercompany Solutions, <https://pl.intercompanysolutions.com/kryptowaluty---regulacje-w-holandii/>, (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

DNB opracowują innowacyjne metody zastosowania bitcoina, które mogłyby w przyszłości zostać zaimplementowane i wykorzystane w infrastrukturze rynku finansowego⁷⁴.

Jednakże z wykorzystaniem bitcoina i innych kryptowalut wciąż wiąże się istotne ryzyko. Wyraźnie podkreślił to Holenderski Urząd ds. Rynków Finansowych (*Autoriteit Financiële Markten, AFM*)⁷⁵. W swoim oświadczeniu, będącym swoistym ostrzeżeniem, zaleca powściągliwość inwestycyjną w kwestii ICO, a to głównie ze względu na łatwość z jaką można stać się ofiarą oszustwa lub manipulacji. AMF każdorazowo indywidualnie ocenia podstawę, ze względu na którą token mógłby zostać uznany za przedmiot zabezpieczenia lub jednostkę w programie zbiorowego inwestowania (ang. *collective investment scheme*). Jako podstawę prawną wykorzystuje się ustawę o nadzorze finansowym⁷⁶.

Holenderski minister finansów Wopke Hoekstra w swoim liście do parlamentu, akcentuje, że nie jest zamiarem rządu holenderskiego zakazanie handlu kryptowalutami. Wskazuje jednak, że zanim waluty wirtualne staną się pełnoprawnym elementem obrotu gospodarczego, regulacje ich dotyczące powinny osiągnąć poziom europejski⁷⁷. Zaznacza również, że regulacje prawne nie powinny ograniczać potencjału tej technologii. Według Hoekstra ustawodawstwo powinno objąć rynek kryptowalut w taki sposób, aby wszelkie instrumenty prawne wykorzystywane przez państwo w celu przeciwdziałaniu prania brudnych pieniędzy znalazły zastosowanie również w stosunku do operatorów portfeli elektronicznych oraz platform wymiany walut. Minister określa obecne regulacje dotyczące walut cyfrowych jako niewystarczające, zarówno na poziomie regionalnym jaki i międzynarodowym⁷⁸.

Przedstawione stanowisko holenderskiego ministra finansów ukazuje przychylny stosunek władz do kryptotechnologii. Widoczne zainteresowanie państwa wskazuje na wysoki optymizm, który może w niedalekiej przyszłości skutkować pełnym zaadaptowaniem kryptowalut i przeniesieniem tej technologii na zupełnie nowy poziom innowacyjności. Dostrzegalna jest tu pozytywna reakcja władz na rosnące zainteresowanie kryptowalutami.

Przełomem w klasyfikacji bitcoina było orzeczenie holenderskiego sądu, który wprost wskazał, że bitcoin posiada wszelkie przymioty, pozwalające uznać go za przedmiot prawa własności. Sąd podkreśla dwie cechy, które posiada bitcoin – stanowi wartość i jest zbywalny. Sprawa, w której wypowiedział się sąd, została zainicjowana przez pozew złożony przez J.W. de Vries w dniu 2 lutego 2018 r. przeciwko spółce Koinz Trading BV. Jest to spółka niepubliczna, która została zmuszona do zapłaty 0,591 BTC albo maksymalnie 10 000 euro.

⁷⁴ R. Berndsen, *De Nederlandsche Bank, If Blockchain is the answer, what is the question?*, Wystąpienie na holenderskiej konferencji Blockchain, 20.06.2016 r., Perma.cc, <https://perma.cc/SM4V-K99L>, (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

⁷⁵ *Initial Coin Offerings (ICO's)*, Perma.cc, <https://perma.cc/7LGR-W95Y>, (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

⁷⁶ Wet op het financieel toezicht [Wft] [Financial Supervision Act; ustawa o nadzorze finansowym], Perma.cc, 28 września 2006, Permaq.cc, <https://perma.cc/CA3G-Y5ZK>, (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

⁷⁷ Brief van de Minister van Financiën Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal [list ministra finansów z 8 marca 2018 r.], Perma.cc, <https://perma.cc/2J54-H8QC>, (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

⁷⁸ Tomas, *Holandia chce być liderem regulacji kryptowalut w Europie*, bitcoin.pl.org, <https://bitcoinpl.org/holandia-liderem-regulacji-kryptowalut-w-europie/>, (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

Sąd zaznaczył, że zobowiązanie, którego dotyczy pozew, zostało podjęte w walucie bitcoin, a zatem powinno zostać uregulowane z jej wykorzystaniem⁷⁹.

W innym świetle stawia bitcoina opinia międzynarodowa. Rada Stabilności Finansowej określa tokeny mianem kryptoaktywów, uciekając od określenia ich mianem walut. Niemniej ocena FSB wskazuje, że “kryptoaktywa” nie stanowią zagrożenia dla stabilności finansowej. Przewodniczący FSB Mark Carney zaznaczył, że nawet podczas szczytowego poziomu wartości kryptowalut nie stanowiły one nawet 1% światowego PKB. Jednakże Carney akcentuje, że FSB będzie ściśle przyglądać się rynkowi kryptowalut. Obecnie nie stanowią zagrożenia dla stabilności gospodarki światowej, ponieważ ich znaczenie na rynku finansowym jest marginalne. W większości państw nie mogą być wykorzystywane jako substytut walut tradycyjnych, co stawia je w cieniu. Ich zastosowanie w ekonomii jest wciąż mocno ograniczone. Należy jednak położyć akcent na zwrot “wciąż”. Carney przyznaje, że wraz z postępującą normatywizacją bitcoina, może stać się on znacznie bliższy rdzenia regulowanego systemu finansowego. Wówczas ocena FSB może ulec zmianie.

Mark Carney zauważa, że wokół zagadnienie kryptowalut rodzi się wiele dyskusji. Głównie ze względu na możliwość wykorzystania ich w celu prania brudnych pieniędzy czy finansowania terroryzmu, w związku z brakiem nadzoru i objęcia BTC potrzebnymi regulacjami. Posiadają jednak wielki potencjał, który właściwie wykorzystany mógłby znacząco poprawić wydajność systemu finansowego⁸⁰.

Holendrzy coraz bardziej oswiają się z bitcoinem. Na lotnisku Schiphol w Amsterdamie (głównym lotnisku Holandii) został zainstalowany bankomat bitcoin, będący pierwszym takim urządzeniem w porcie lotniczym. W Holandii łącznie zlokalizowanych jest 20 takich bankomatów (zgodnie z danymi z czerwca 2018 r.). Fakt rozwoju tego typu infrastruktury stanowi dowód na popyt i zainteresowanie Holendrów kryptowalutami. O powszechności bitcoina może również świadczyć pojawienie się na holenderskim odpowiedniku matury w 2018 r. zadania, w którego treści znalazła się waluta bitcoin.

Holandia zmierza zdecydowanym krokiem do uzyskania miana przodownika regulacji kryptowalut w Europie. Wynika to ze wzrostu zainteresowania wirtualnymi walutami w Holandii, co przekłada się na zintensyfikowaną potrzebę podjęcia nowych, skutecznych regulacji prawnych lub modyfikacji już istniejących. Nie trzeba podkreślać, że holenderskie przepisy prawne odnoszące się do kryptowalut nie są adekwatne do rzeczywistości i szybko przebiegającego postępu technologicznego. Wiadomo także, że odpowiednia regulacja sektora

⁷⁹ Holenderski sąd uważa Bitcoin za legalny środek przekazywania wartości, Cotojestbitcoin, 23.03.2018, <https://cotojestbitcoin.com/holenderski-sad-uwaza-bitcoin-za-legalny-srodek-przekazywania-wartosci/>, (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

⁸⁰ Przewodniczący Rady Stabilności Finansowej przed spotkaniami G20: Kryptowaluty nie stanowią zagrożenia dla stabilności finansowej, bitcoin.pl, 19.03.2018, <https://bitcoin.pl/przewodniczacy-rady-stabilnosci-finansowej-przed-spotkaniem-g20-kryptowaluty-nie-stanowia-zagrozenia-dla-stabilnosci-finansowej>, (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

kryptowalut wymaga zaangażowania przedstawicieli tej branży, odpowiedniej strategii informacyjnej odnoszącej się do możliwych zagrożeń skierowanej do opinii publicznej i, co najważniejsze, wymaga dialogu i współpracy międzypaństwowej z organami podejmującymi takie regulacje.

Projekt unormowania omawianej dziedziny w Holandii jest w fazie rozwoju, bowiem na obecnym etapie toczą się rozmowy zmierzające do dokonania zmian w ustawodawstwie⁸¹. Specjaliści z zakresu kryptowalut zauważają, że wprowadzane przepisy powinny brać pod uwagę innowacyjny charakter walut cyfrowych i technologii blockchain oraz początkową fazę rozwoju tego rynku, a w związku z tym uwzględniać podejmowanie działań (także finansowych) mających na celu ich wzrost⁸². Popularyzatorzy kryptowalut przestrzegają natomiast przed barierami, które za sprawą wprowadzanych poprawek do ustawodawstwa mogą powodować zahamowanie legalnej działalności i rozwoju tych innowacyjnych instrumentów finansowych. Przypominają oni o celu utworzenia walut cyfrowych, którym było przecież stworzenie zdecentralizowanych struktur monetarnych.

Temat nowych regulacji walut kryptograficznych oscyluje najczęściej wokół wprowadzenia lub zaostrzenia przepisów prawnokarnych. Zwraca się tu uwagę na anonimowy charakter transakcji z udziałem walut cyfrowych, co uwarunkowane jest transgranicznym systemem transferów pieniężnych, a co za tym idzie – ryzykiem związanym z przepływem kapitału, w tym w szczególności globalnym praniem brudnych pieniędzy.

Coraz częściej mówi się także w Holandii, iż podejmowane regulacje zmierzają do uczynienia kryptowalut legalnym środkiem płatniczym, który stanie się całkowicie kontrolowanym przez państwo pieniądzem elektronicznym. Wpłynie to na możliwość opłacania podatków, a ich ominięcie stanie się znacznie utrudnione. Zmiany te wpłyną także na zmniejszenie przypadków prania brudnych pieniędzy, kradzieży oraz oszustw⁸³. Holenderska prokuratura pracuje nad kilkoma sprawami dotyczącymi najpopularniejszej obecnie cyfrowej waluty bitcoin, związanymi z praniem brudnych pieniędzy. Ograny ścigania dysponują znacznymi środkami na cele dochodzeniowe, które wykorzystywane są w przypadku jakichkolwiek działań przestępczych związanych z kryptowalutą, co z pewnością przyczyni się do weryfikacji pod kątem prawnym nielegalnych operacji z udziałem bitcoin.

W Holandii istnieje świadomość rosnącego potencjału kryptowalut, a także technologii blockchain, jednakże w tym kraju podkreśla się, że narzędzia te plasują się obecnie we wstępnej fazie rozwoju, a ich zastosowanie jest dopiero testowane. Obecnie zwraca się

⁸¹ Tomas, *Holandia chce być liderem regulacji kryptowalut w Europie...*

⁸² M. Kabza, *Złożony problem regulacji kryptowalut*, Obserwatorfinansowy.pl, 12.12.2017, <https://www.obserwatorfinansowy.pl/tematyka/rynki-finansowe/zlozony-problem-regulacji-kryptowalut/>, (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

⁸³ P. Biedrzycki, *Państwowy Bitcoin to kwestia czasu, banki centralne Anglii i Holandii już nad tym pracują*, StrefaInwestorów.pl, 20.10.2016, <https://strefainwestorow.pl/artykuly/20161020/panstwowy-bitcoin-to-kwestia-czasu-banki-centralne-anglii-i-holandii-juz-nad-tym>, (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

jednak uwagę na brak jakiejkolwiek gwarancji bezpieczeństwa w posiadaniu waluty cyfrowej, a w przypadku sporu, brak jest też centralnego organu działającego w charakterze arbitra, który mógłby rozstrzygać w tego typu sprawach⁸⁴.

⁸⁴ Tomas, *Holandia chce być liderem regulacji kryptowalut w Europie...*

XI. Status prawny bitcoina w Bułgarii

Od niedawna walkę z cyberprzestępczością podjęła Bułgaria. U schyłku 2017 r. świat obiegrała wiadomość o tym, że kraj ten zajął ok. 213 tys. bitcoinów pochodzących rzecz jasna z przestępstwa. Śledztwo prowadzone przez bułgarskie organy ścigania zmierzało do wykrycia i rozpracowania grupy przestępczej, która włamywała się do prywatnych komputerów. Hackerzy korzystali ze szkodliwego oprogramowania, aby włamać się na konta bankowe ofiar. Za skradzione pieniądze dokonali zakupu bitcoinów o łącznej liczbie 213 519. Organy ścigania zatrzymały nie tylko sprawców, ale przede wszystkim sprzęt, który służył do dokonania cyberataku na tak szeroką skalę. W rezultacie przejęto cyberwalutę wartą na tamtą chwilę ok. 500 mln dolarów, która obecnie znajduje się w posiadaniu państwa⁸⁵. Szacuje się, że kwota ta stanowi ok. 1/5 długu publicznego tego państwa. Rząd Bułgarii od grudnia 2017 r. oficjalnie nie potwierdził jeszcze zajęcia takiej ilości bitcoinów⁸⁶. Władze Bułgarii nie potwierdzają także, czy doszło już do wypowiedzenia umowy giełdom BTC. Ocenia się, że transakcja sprzedaży kryptowaluty mogłaby być znacznie utrudniona ze względu na obowiązujące w Bułgarii prawo. Szacuje się, że nawet jeśli możliwe będzie zajęcie i sprzedaż kryptowaluty po zakończonym procesie, to jest to jedynie połowa sukcesu. Cena bitcoina bowiem, tak jak i każdej innej kryptowaluty, może w tej sytuacji znacznie spaść na giełdzie⁸⁷. Możliwość zajęcia kryptowaluty przez państwo za sprawą przeprowadzonego postępowania i umieszczenie jej na aukcji jest dobrym środkiem zaradczym przed dokonywaniem kolejnych tego typu przestępstw z udziałem cyberwalut.

Jednak społeczeństwo bułgarskie, a w szczególności zwolennicy kryptowalut, stanowczo sprzeciwiają się podejmowanym przez władze państwowe krokom.

Zabezpieczenie blisko 213 tys. bitcoinów to nie jedyny sukces bułgarskich organów ścigania. Na początku 2018 r. wtargnęły one do biura spółki zajmującej się quasi-kryptowalutą OneCoin. Działania podejmowane przez bułgarskie organy były częścią międzynarodowego

⁸⁵ M. Czornak, *Rząd Bułgarii przejął w maju 200 tysięcy bitcoinów od przestępców. Teraz mogą za to pokryć...18 procent długu narodowego!*, wMeritum.pl, 12.12.2017, <https://wmeritum.pl/rzad-bulgarii-przejal-maju-200-tysiecy-bitcoinow-przestepcow-teraz-moga-pokryc-18-procent-dlugu-narodowego/214113>, (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

⁸⁶ M. Sikorski, *Bułgaria zgarnęła bitcoiny przestępców. Kraj wzbogacił się o kilka miliardów dolarów*, Antyweb, 10.12.2017, <https://antyweb.pl/bulgaria-bitcoin/>, (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

⁸⁷ A. Celej, *Czy Bułgaria naprawdę ma 213 tysięcy zarekwirowanych bitcoinów?*, Android.com.pl, 11.12.2017, <https://android.com.pl/artykuly/104538-bulgaria-213-tysiecy-bitcoinow/>, (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

śledztwa przeciwko spółce OneCoin Ltd., które toczy się jednocześnie między innymi w Anglii, Irlandii, Stanach Zjednoczonych, Kanadzie, Ukrainie, Litwie, Łotwie i Estonii. Twórcy ww. waluty oskarżani są między innymi o stworzenie piramidy finansowej⁸⁸. Fenomen OneCoina polega na tym, że reklamowany jest jako udoskonalona wersja bitcoina. Ciekawostką jest jednak sama forma działalności spółki. Jest to tzw. MLM (*multi-level marketing*), czyli marketing wielopoziomowy, polegający na tym, że uczestnicy tworzonej struktury zachęceni są do pozyskania nowych osób, dzięki czemu otrzymują znaczne prowizje od wpłat zwerbowanych osób, tworząc tym samym hierarchię na kształt piramidy. Prowizje uzyskują osoby nawet do czwartego stopnia w hierarchii, a statystyki mówią, że do nawet do 40% wpłat trafia do osób znajdujących się wyżej piramidy. Sam produkt określa się jako bezwartościowy, w tym znaczeniu, że członkowie hierarchii obracają znacznie większymi kwotami, niż jego wartość⁸⁹.

⁸⁸ M. Dziadkowiak, *Bułgaria uderza w piramidę finansową, która jest na liście ostrzeżeń UOKiK*, Bankier.pl, 22.01.2018, <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Bulgaria-uderza-w-piramide-finansowa-ktora-jest-na-liscie-ostrzezen-UOKiK-7568044.html>, (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

⁸⁹ *Nalot na biura OneCoin Ltd w Bułgarii - to początek końca dla kryptooszustów?*, bitcoin.blox.pl, 23.01.2018, <http://bitcoin.blox.pl/2018/01/Nalot-na-biura-OneCoin-Ltd-w-Bulgarii-to-poczatek.html>, (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

XII. Status bitcoina w Stanach Zjednoczonych

„Stany Zjednoczone powinny nadać priorytet przyspieszeniu rozwoju technologii blockchain i stworzyć środowisko, które umożliwi amerykańskiemu sektorowi prywatnemu przeprowadzenie w zakresie innowacji i dalszego rozwoju, dlatego właśnie proponuję powyższe projekty ustaw” – powiedział kongresman Tom Emmer podczas prezentowania projektów ustaw dotyczących technologii blockchain oraz kryptowalut. Polityk wykazuje szczególne zainteresowanie rynkiem walut cyfrowych, widząc w nim rosnący potencjał, który należy wspierać poprzez wprowadzenie odpowiednich regulacji prawnych. Proponowane zmiany oscylują wokół tematyki bezpieczeństwa cyberwalut w obrocie, a ponadto dotyczą kwestii podatkowych i mają służyć podatnikom, którzy zgłaszają dochody z tytułu obrotu walutami cyfrowymi. Cała idea proponowanych regulacji zakłada łagodne podejście do sprawy. Prawodawstwo bowiem powinno stać po stronie rozwijającej się technologii, co może przyspieszyć jej rozwój i wpłynąć znacznie na wzrost zainteresowania nią w społeczeństwie i kształtowanie świadomości cyfrowej obywateli.

Kongresmen zaproponował następujące projekty ustaw:

1. *Resolution Supporting Digital Currencies and Blockchain Technology* – ustawa ta zakłada wsparcie branży i jej rozwój na terenie Stanów Zjednoczonych, popularyzując „lekkie, spójne i proste otoczenie prawne”.
2. *Blockchain Regulatory Certainty Act* – druga ustawa zapewniłaby, że tzw. „kopacze” nie będą zmuszeni do rejestracji jako nadawcy pieniędzy, ponieważ „nigdy nie przejmują kontroli nad funduszami konsumenckimi”.
3. *Safe Harbor for Taxpayers with Forked Assets Act* – ustawa celuje w stworzenie tzw. „bezpiecznej przystani” dla podatników, którzy posiadają w swoich wirtualnych portfelach jakiegokolwiek kryptowaluty otrzymane w wyniku hard forków⁹⁰. Ustawa więc znacznie utrudniłaby urzędowi skarbowemu stosowanie kar w stosunku do podatników, którzy próbują zgłaszać zyski z posiadanej waluty cyfrowej do momentu, gdy urząd wskaże konkretne kroki, w jaki sposób podatnicy mogą zgłaszać takie zyski.

Problemem, z którym borykają się Stany Zjednoczone, jest kwestia finansowania terroryzmu. Podkomisja Kongresu Stanów Zjednoczonych ds. Terroryzmu i Nielegalnego

⁹⁰ Co to jest fork? (hard fork, soft fork), Kryptowaluty.info.pl, 11.11.2017, <https://kryptowaluty.info.pl/co-to-jest-fork-hard-fork-soft-fork/>, (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).

Finansowania ustaliła, że Al-Kaida, Państwo Islamskie oraz inne grupy terrorystyczne, korzystały z kryptowalut do finansowania akcji terrorystycznych, jednak działania te nie odniosły wielkiego sukcesu. „Przygotowując się teraz na coraz częstsze korzystanie przez terrorystów z kryptowalut, Stany Zjednoczone mogą ograniczyć możliwość przekształcenia cyfrowych rynków walutowych w schronienie dla nielegalnych finansów” – to słowa wypowiedziane przez Yaya Fanusie, dyrektora analitycznego Centrum Sankcji i Nielegalnego Finansowania Fundacji Obrony Demokracji (FDD). Fanusie ocenia, że organy rządowe powinny dołożyć większej staranności w celu zwalczania potencjalnego udanego wykorzystania kryptowalut przy zbieraniu funduszy na takie bezprawne cele. Ekspert zwraca uwagę, że Stany Zjednoczone powinny zdecydowanie przyjrzeć się drobnym giełdom kryptowalut, gdyż te duże zdążyły już wypracować praktyki zmierzające do przeciwdziałania praniu brudnych pieniędzy oraz tzw. politykę “know-your-customer” (KYC). Proponowane regulacje Fanusi porównuje do europejskich rozwiązań w zakresie bezpieczeństwa na giełdach – tzw. “*Trade with Confidence*”⁹¹.

Kryptowaluty od dłuższego czasu wiązane były z czarnym rynkiem i nielegalnymi działaniami. Ich zastosowanie umożliwia bowiem płatności bez pośrednictwa instytucji finansowych, co zostało uznane za sposób na uniknięcie kontroli instytucji państwowych, dając możliwość realizacji nielegalnych transakcji.

⁹¹ P. Jarząbek, *Amerykański Kongres: „Kryptowaluty dla terrorystów są ubogą wersją pieniędzy”*, Comparic.pl, 10.09.2018, <https://comparic.pl/amerykanski-kongres-kryptowaluty-dla-terrorystow-sa-uboga-wersja-pieniedzy/>, (dostęp: dnia 10.12.2018 r.).